

Sammanfattning

I betänkandet behandlas motionsyrkanden som väckts under de allmänna motionstiderna 1998 och 1999. Frågorna rör bl.a. mål och grunder för integrationspolitiken, delaktighet, integration när det gäller boende och arbete, mångfaldsplaner samt invandrade kvinnors speciella situation. Vidare behandlas yrkanden om diskriminering och åtgärder mot rasism och främlingsfientlighet.

Riksdagen beslutade om en ny integrationspolitik hösten 1997. Utgångspunkten för integrationspolitiken är samhällets mångfald och målen är bl.a. lika rättigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund och att alla oavsett bakgrund skall vara delaktiga i och medansvariga för samhällsutvecklingen. Utskottet understryker i betänkandet att målet om allas lika rättigheter och möjligheter även innebär att alla också har lika skyldigheter. Utskottet anser att detta nu bör tydliggöras genom en komplettering av målen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

En förutsättning för att de integrationspolitiska målen skall kunna uppfyllas är en generell politik som ger möjligheter för alla och som även förmår ta till vara allas erfarenheter, kunskaper och kvalifikationer.

I betänkandet konstateras att utvecklingen inom integrationsområdet för närvarande inte är tillfredsställande. Utskottet anser att förhållandena i dag inte är bra och att situationen måste förbättras. De två år som gått sedan riksdagen godkände målen för den nya integrationspolitiken är en alltför kort tid för att lösa problemen med segregation, utanförskap och diskriminering i samhället. Att politiken ännu inte har fått genomslag på alla områden visar inte minst den mängd av åtgärder som vidtagits eller är planerade. Enligt utskottets mening är det därför nu mycket viktigt att noggrant följa utvecklingen och resultaten av det långsiktiga integrationsarbetet.

Utskottet avstyrker samtliga motioner.

Till betänkandet har fogats 19 reservationer och två särskilda yttranden.

Motioner

Motioner väckta under allmänna motionstiden 1998

1998/99:Sf608 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lokal självstyrelse,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om brukarinflytande,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd till föräldrar med ungdomar som fastnat i rasistiska och nazistiska miljöer,

6. att riksdagen hos regeringen begär förslag om en samlad och heltäckande diskrimineringslagstiftning som också tar fasta på livet utanför arbetslivet,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om statistiska uppgifter,

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Kistamodellen.

1998/99:Sf609 av Carina Hägg (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att öka kunskaperna om unga invandrarkvinnors situation.

1998/99:Sf611 av Sten Tolgfors (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om grunderna för integrationspolitiken,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att samma krav och rättigheter skall omfatta alla svenskar.

1998/99:Sf620 av Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp) vari yrkas

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rasism och främlingsfientlighet.

1998/99:Sf634 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om individuella handlingsplaner och myndighetssamverkan.

1998/99:Sf635 av Yvonne Ruwaida (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om det mångkulturella samhället,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om mål och inriktning för den framtida integrationspolitiken,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om forskning,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om invandrarrepresentationen i utredningar,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lokala DO,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett integrationsprogram för invandrare,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om antidiskrimineringsklausuler,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om svenska språket och äldre invandrare,

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om näringspolitiken,

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärdsprogram för att komma till rätta med de problem som den misslyckade invandarpolitiken har åstadkommit,

23. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om integration och återvandring.

1998/99:A802 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om integrationspolitiken.

Motioner väckta under allmänna motionstiden 1999

1999/2000:Sf607 av Sten Tolgfors (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om grunderna för integrationspolitiken,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om människors rätt att ses som individer och bedömas efter sina erfarenheter, kvalifikationer och ambitioner,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om regeringens användning av invandrabegreppet,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att samma krav och rättigheter skall omfatta alla svenskar.

1999/2000:Sf612 av Camilla Sköld Jansson m.fl. (v) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett handlingsprogram för invandrade kvinnors integration.

1999/2000:Sf615 av Ana Maria Narti (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en ny integrationspolitik byggd på de nya invånarnas initiativ och ansvarstagande.

1999/2000:Sf617 av Bo Lundgren m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en ny inriktning av politiken mot segregation och utanförskap.

1999/2000:Sf623 av Paavo Vallius och Nikos Papadopoulos (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att begreppet integration i det integrationspolitiska beslutet förtydligas.

1999/2000:Sf626 av Ulf Björklund m.fl. (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av delaktighet som ett medel mot negativ segregation,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om möjligheter att motverka etnisk diskriminering.

1999/2000:Sf627 av Siw Wittgren-Ahl (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utredning om upphandling av tolkservice vid myndighetsutövning.

1999/2000:Sf632 av Eva Arvidsson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att utarbeta integrationsplaner i kommuner, företag och myndigheter.

1999/2000:Sf633 av Marie Granlund och Leif Jakobsson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att ta till vara invandrargruppernas kompetens.

1999/2000:Sf637 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om segregationen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om mänskliga rättigheter och kulturell tradition,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om extra åtgärder för ungdomar,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om invandrarbegreppet.

1999/2000:Sf639 av Fanny Rizell m.fl. (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av en gemensam etisk grund för ett levande mångkulturellt samhälle.

1999/2000:Sf640 av Yvonne Ruwaida (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om det mångkulturella samhället,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om mål och inriktning för den framtida integrationspolitiken,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lokala DO,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett integrationsprogram för invandrare,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om antidiskrimineringsklausuler,

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om näringspolitiken,

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärdsprogram för att komma till rätta med de problem som den misslyckade invandrapolitiken har åstadkommit,

23. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om integration och återvandring,

25. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rasistiskt och främlingsfientligt våld.

1999/2000:N271 av Karin Pilsäter m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om integration och demokrati.

37. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om integrationspolitiken.

Utskottet

Mål och grunder för integrationspolitiken

Bakgrund

Riksdagen antog hösten 1997 mål och inriktning för en framtida integrationspolitik (prop. 1997/98:16, bet. 1997/98:SfU6 Sverige, framtiden och mångfalden – från invandrapolitik till integrationspolitik).

Målen för integrationspolitiken är lika rättigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund, en samhällsgemenskap med samhällets mångfald som grund och en samhällsutveckling som kännetecknas av ömsesidig respekt och tolerans och som alla oavsett bakgrund skall vara delaktiga i och medansvariga för.

Den mångfald som finns i det svenska samhället bör tas som utgångspunkt för den generella politikens utformning och genomförande på alla samhällsområden och nivåer. Säråtgärder som riktar sig till invandrare som grupp bör begränsas till insatser och åtgärder som kan behövas under den första tiden i Sverige.

Det integrationspolitiska arbetet skall särskilt inriktas på att ge stöd till individers egen försörjning och delaktighet i samhället, värna grundläggande demokratiska värden och verka för kvinnors och mäns lika rättigheter och möjligheter samt förebygga och motverka diskriminering, främlingsfientlighet och rasism.

Integrationsverket är sedan den 1 juni 1998 central förvaltningsmyndighet för integrationsfrågor. Verket har ett övergripande ansvar för att integrationspolitiska mål och synsätt får genomslag på olika samhällsområden samt för att aktivt stimulera integrationsprocesserna i samhället.

Motioner

I motionerna 1999/2000:Sf617 av Bo Lundgren m.fl. (m) och 1998/99:A802 yrkande 12 av Carl Bildt m.fl. (m) begärs tillkännagivanden om en ny inriktning av integrationspolitiken mot segregation och utanförskap. Motionärerna vill ha en valfrihetsrevolution i kombination med en resursöverföring direkt riktad mot utsatta grupper genom en individuell kompetensutvecklingspeng. Kategoriseringen av människor måste upphöra. Vidare måste de strukturella problem som har medfört arbetslöshet och utanförskap åtgärdas och det ökade bidragsberoendet brytas. Sverige måste bättre ta till vara kunskaper och utbildning som de invandrade medborgarna har med sig. Nya vägar måste prövas. Utomlands har med goda resultat provats nätverk av s.k. multikulturella teknologiska inkubatorer. Det är nätverk av institutioner som tar tillvara och utvecklar kompetensen hos såväl infödda som invandrade innovatörer för att t.ex. utveckla högteknologiska exportprodukter. Möjligheter

för ett varierande företagande bör skapas. Enligt motionärerna är språket avgörande, det är en av hörnstenarna för samhällsaktivitet och sociala relationer. I stället för dagens svenskundervisning för invandrare (sfi) bör ett checksystem införas där individen kan köpa sin egen språkutbildning.

Bo Lundgren m.fl. (m) anför i motion 1999/2000:Sk692 yrkande 37 att ny-anlända grupper borde kunna bli en del av vårt samhälle genom egenansvar, arbete och företagande. Enligt motionärerna erbjuds i dag i stället ett bidragsfinansierat utanförskap. För att bryta segregationen måste man skapa dels mer konkurrens, öppenhet och flexibilitet i samhällsekonomin, dels förutsättningar för trygga liv i miljöer utan brottslighet och med fungerande sociala nätverk. I motionen begärs ett tillkännagivande härom.

Även i motionerna 1998/99:Sf611 yrkandena 1 och 6 samt 1999/2000:Sf607 yrkandena 1 och 4 av Sten Tolgfors (m) begärs tillkännagivanden om grunderna för integrationspolitiken. Motionären anser att mottagnings- och kommunplaceringssystemen har verkat passiviserande och att politiken måste inriktas på att enskilda människor tar ansvar, utbildar sig och växer. För detta krävs en öppnare arbetsmarknad, en flexibel lönesättning och avreglerad arbetsrätt. Vidare måste socialbidragsberoendet brytas och svenskundervisningen förbättras. Motionären anser att kvotgrupper och indelningar ger problem och att samma krav och rättigheter skall omfatta alla svenskar.

I motion 1999/2000:Sf607 yrkande 2 begär Sten Tolgfors (m) ett tillkännagivande som rör människors rätt att ses som individer och bedömas efter sina erfarenheter, kvalifikationer och ambitioner. Motionären betonar vikten av att samhället tar till vara den språkliga och kulturella kunskap som finns.

Ulf Björklund m.fl. (kd) begär i motion 1999/2000:Sf626 yrkande 1 ett tillkännagivande om behovet av ett medel mot negativ segregation. Enligt motionärerna härrör problemen framför allt från bristen på delaktighet. Den enda möjligheten till verklig delaktighet är att behövas – att ha ett jobb, att kunna ta ansvar för sina barn och att delta i samhällsdebatten.

I motion 1999/2000:Sf639 yrkande 1 av Fanny Rizell m.fl. (kd) begärs ett tillkännagivande om vikten av en gemensam etisk grund för ett levande mångkulturellt samhälle. Motionärerna anser att det svenska kulturarvet med rötter i västerländsk humanism och kristen etik har bidragit till en lagstiftning och rättstradition som kan utgöra en stabil grund för ett mångkulturellt samhälle.

I motion 1999/2000:Sf637 yrkande 2 av Lennart Daléus m.fl. (c) begärs ett tillkännagivande om mänskliga rättigheter och kulturell tradition. Enligt motionärerna bör alla ha samma rättigheter och skyldigheter och minoriteter skall i lag skyddas mot diskriminering. Motionärerna betonar respekten för individen och anser att kränkande och olagliga handlingar inte kan accepteras oavsett kulturella skillnader.

Ana Maria Narti (fp) begär i motion 1999/2000:Sf615 yrkande 1 ett tillkännagivande om behovet av en ny integrationspolitik byggd på de nya invånarnas initiativ och ansvarstagande. Motionären anser att man måste satsa på individen och den lilla fristående lokala gruppen.

Yvonne Ruwaida (mp) anser i motionerna 1998/99:Sf635 yrkandena 1 och 2 samt 1999/2000:Sf640 yrkandena 1 och 2 att ett mångkulturellt samhälle måste ha en etisk grund, respekt för allas lika värde och tolerans i ett gemensamt rättssystem, som respekteras av alla. Diskussionen om denna etiska grund bör främjas och rättssystemet bör snarast förändras så att det uppfattas som moraliskt riktigt och kan respekteras av alla. I stället för assimilation bör valfrihet, samverkan och integration gälla. Invandrare bör få samma rättigheter och skyldigheter som befolkningen i övrigt.

I motion 1999/2000:Sf623 yrkande 1 av Paavo Vallius och Nikos Papadopoulos (s) begärs ett tillkännagivande om vikten av att begreppet integration i det integrationspolitiska beslutet förtydligas. Motionärerna anser att utgångspunkten för integrationspolitiken bör vara självidentifikation. Individen måste själv få avgöra. I samhällets intresse ligger att stödja den språkliga och kulturella mångfalden och se detta som en rikedom för samhället, menar motionärerna.

Utskottets bedömning

Utgångspunkten för integrationspolitiken är samhällets mångfald och målen skall bl.a. vara lika rättigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund och att alla oavsett bakgrund skall vara delaktiga i och medansvariga för samhällsutvecklingen. Integrationspolitiken är således inget som enbart gäller vissa delar av befolkningen som t.ex. personer som invandrat eller personer med utländskt medborgarskap. Integration är i stället en process som omfattar hela samhället. Här bör tilläggas att i samband med att riksdagen antog de övergripande målen för den nya integrationspolitiken uttalade utskottet att regeringen i propositionen på ett tydligt sätt markerat att målet om allas lika rättigheter och möjligheter även innebär att alla också har lika skyldigheter. Utskottet konstaterar således och vill understryka att målet för integrationspolitiken också är att alla har lika skyldigheter oavsett etnisk eller kulturell bakgrund. Utskottet anser dock att detta bör tydliggöras genom en komplettering av målen för integrationspolitiken. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

En förutsättning för att de integrationspolitiska målen skall kunna uppfyllas är en generell politik som ger möjligheter för alla och som även förmår ta till vara allas erfarenheter, kunskaper och kvalifikationer. Enligt utskottets mening är en lyckad integrationspolitik avhängig den generella politik som förs i samhället.

Det integrationspolitiska arbetet skall särskilt inriktas på att bl.a. ge stöd till individens egen försörjning och delaktighet i samhället. Utskottet anser att en utgångspunkt därvid måste vara att det är den enskildes behov som skall motivera eventuella åtgärder. Invandrare kan inte ses som en homogen kategori i samhället. Vägledande för integrationspolitiken bör vara att den enskilde individen i första hand bestämmer hur han eller hon själv önskar förhålla sig till och utveckla den egna etniska och kulturella identiteten. Samhället måste emellertid enligt utskottets mening underlätta för individen att integrera gamla och nya livsmönster på det sätt hon själv önskar. Utskottet

vill emellertid samtidigt understyrka att olagliga handlingar eller handlingar som bryter mot samhällets grundläggande värderingar aldrig kan accepteras oavsett kulturella skillnader. En uppslutning kring dessa grundläggande värderingar är nödvändig i det mångkulturella samhället.

I den svenska debatten har ofta assimilation ställts mot integration. Enligt utskottets mening är emellertid assimilation en otänkbar samhällelig strategi i Sverige. Människor kan inte påtvingas svenskhet. Det utesluter inte att människor själva kan välja assimilation som sin individuella strategi.

På den individuella nivån bör integration betraktas som ett livsprojekt, vars innehåll och mål endast kan bestämmas av individen själv. Staten bör därför inte fastställa övergripande mål för enskilda individers integration. På den samhälleliga nivån kan dock staten sätta upp mål för vad som bör uppnås inom olika områden med hjälp av arbetsmarknadspolitik, utbildningspolitik osv. och stödja den individuella integrationsprocessen genom att föra en politik som ger individen förutsättningar att förverkliga sina mål i livet. Integrationsprocesserna är ömsesidiga i den meningen att alla är delaktiga och medansvariga i dem, alla har en skyldighet att bidra. Det är också enligt utskottets mening viktigt att pröva nya vägar i integrationsarbetet. Här har Integrationsverket ett ansvar för att mångfaldsarbetet och integrationsprocesserna i samhället stimuleras.

Utskottet vill med anledning av vad som anförs i motion 1999/2000:Sf617 om s.k. sfi-checkar betona att det bör vara individens behov och förutsättningar som styr tillgången till och utformningen av språkundervisningen, något som motverkas av ett system med sfi-checkar. Utskottet avstyrker därför yrkandet. Av budgetpropositionen för år 2000 framgår att regeringen avser att utreda frågan om sfi organisatoriskt bör föras in i den kommunala vuxenutbildningen.

Utskottet anser också, när det gäller den generella integrationspolitiken, att avgörande för ett framgångsrikt integrationsarbete är vikten av att betona en gemensam grundsyn för ett levande mångkulturellt samhälle, såsom alla människors lika värde, tolerans, respekt för individen och ett gemensamt rättssystem.

Utskottet kan konstatera att utvecklingen inom integrationsområdet för närvarande inte är tillfredsställande i förhållande till de mål som ställts upp. Den etniska och sociala segregationen är fortfarande stor. Insatser för att vända utvecklingen sker visserligen inom en mängd olika samhällsområden men det behövs ytterligare insatser för att den etniska och kulturella mångfalden i samhället skall tillvaratas. Utskottet välkomnar därför att regeringen avser att under år 2000 genomföra ett åtgärdsprogram för att integrationsperspektivet skall genomsyra den allmänna politiken. Vidare kommer en skrivelse om integrationspolitiken, i vilken regeringen redovisar utvecklingen under mandatperioden och huvuddragen i de fortsatta insatserna på området, att våren 2002 överlämnas till riksdagen.

Frågor om medborgarskap, t.ex. krav på svenskt medborgarskap eller möjlighet till dubbla medborgarskap, kan för den enskilde få betydelse för integrationen. En regeländring av stor betydelse för enskilda personer genomfördes den 1 januari 1999 och innebär att dispens nu kan ges från kravet på

styrkt identitet för svenskt medborgarskap (prop. 1997/98:178, bet. 1998/99:SfU3, rskr. 1998/99:27). Dispens får ges om sökanden har haft hemvist i Sverige i minst åtta år och gör sannolikt att den identitet han eller hon uppger är riktig. I syfte att bl.a. underlätta integrationen kommer regeringen under våren att lägga fram ett förslag till ny moderniserad medborgarskapslag. Förslaget grundar sig på 1997 års medborgarskapskommittés betänkande Svenskt medborgarskap (SOU 1999:34). Av betänkandet framgår att de invandrar- och frivilligorganisationer som kommittén träffat anser att medborgarskapet underlättar integrationen och utgör ett viktigt medel för att komma till rätta med bl.a. ungdomars utanförskap. När det gäller krav på svenskt medborgarskap i lagstiftningen har en särskild utredare tillsatts för att bl.a. kartlägga och pröva relevansen av befintliga krav samt vid behov föreslå författningsändringar eller andra åtgärder. I direktiven anges att den ledande principen i arbetet skall vara att lika rättigheter och skyldigheter oavsett medborgarskap i största möjliga utsträckning skall gälla för landets invånare (dir. 1999:4). I tilläggsdirektiv har beslutats att utredningen skall utföra sitt arbete som en parlamentarisk kommitté (dir. 2000:3). Uppdraget skall slutredovisas den 1 december 2000.

Utskottet delar den uppfattning som framförs i flera motioner att integrationspolitiken måste syfta till att öka möjligheterna till delaktighet, att ta initiativ och eget ansvarstagande. I september 1997 tillsatte regeringen en parlamentarisk kommitté med uppgift att belysa de nya förutsättningar, problem och möjligheter som det svenska folkstyret möter inför 2000-talet. Kommittén fick efter valet år 1998 ett särskilt uppdrag att utreda orsakerna till det sjunkande valdeltagandet och föreslå åtgärder för att öka medborgarnas delaktighet och engagemang i det demokratiska systemet. Demokratiutredningens förslag (SOU 2000:1) rörande medborgarnas ökade delaktighet i samhällsutvecklingen kommer enligt utskottets mening att vara viktiga verktyg i detta arbete. Utskottet återkommer till dessa frågor i avsnittet om boende och delaktighet.

Utskottet konstaterar att förhållandena i dag inte är tillfredsställande och måste förbättras. De två år som gått sedan riksdagen godkände målen för den nya integrationspolitiken är en alltför kort tid för att lösa problemen med segregation, utanförskap och diskriminering i samhället. Att politiken ännu inte har fått genomslag på alla områden visar inte minst den mängd av åtgärder som vidtagits eller är planerade inom en rad områden på såväl kommunal som statlig nivå. Ett flertal utredningar har tillsatts och många förslag har lagts och är under beredning. Enligt utskottets mening är det därför nu mycket viktigt att noggrant följa utvecklingen och resultaten av det långsiktiga integrationsarbetet.

Utskottet anser mot bakgrund av det anförda att motionerna 1999/2000:Sf617 (m), 1998/99:A802 yrkande 12 (m), 1998/99:Sf611 yrkandena 1 och 6 (m), 1999/2000:Sf607 yrkandena 1, 2 och 4 (m), 1999/2000:Sk692 yrkande 37 (m), 1999/2000:Sf626 yrkande 1 (kd), 1999/2000:Sf639 yrkande 1 (kd), 1999/2000:Sf637 yrkande 2 (c), 1999/2000:Sf615 yrkande 1 (fp), 1998/99:Sf635 yrkandena 1 och 2 (mp), 1999/2000:Sf640 yrkandena 1 och 2 (mp) och 1999/2000:Sf623 yrkande 1 (s) kan anses vara tillgodosedda. Motionerna avstyrks.

Motioner

I motion 1999/2000:Sf637 yrkandena 1 och 3 av Lennart Daléus m.fl. (c) begärs ett tillkännagivande om behovet av extra åtgärder för ungdomar i syfte att motverka segregation. Motionärerna anser att den enskilda människan måste vara medveten om och ta ansvar för sina rättigheter och skyldigheter. Det krävs emellertid statliga, kommunala och lokala insatser som komplement. Bland annat bör skolan ha ett ansvar som förmedlare av vad humanistiska värden innebär. Extra åtgärder som utökade internationella studier i skolan, främjande av aktiv tvåspråkighet och ökad mångkulturell kompetens hos fritidsledare, lärare och personal vid ungdomsmottagningarna liksom att de statliga bidragen till organisationer för invandrarungdomar bibehålls är avgörande för att förbättra situationen för invandrarungdomen.

I motion 1998/99:Sf608 yrkandena 1, 3 och 4 av Lennart Daléus m.fl. (c) begärs tillkännagivanden om lokal självstyrelse, brukarinflytande och om stöd till föräldrar med ungdomar som fastnat i rasistiska och nazistiska miljöer. Motionärerna anser att man bör inleda försök med lokal självstyrelse i utsatta bostadsområden och att utgångspunkten för den gemensamma verksamheten bör vara att brukarna ges ett direkt inflytande och ansvar. Ansvar och beslut bör kunna ligga direkt hos brukarna när det gäller t.ex. idrottsanläggningar, fritidslokaler, skola, vård och omsorg. Motionärerna anser vidare att varje vuxen har ett ansvar för att bidra till barnens demokratiska fostran.

I motion 1999/2000:N271 yrkande 1 av Karin Pilsäter m.fl. (fp) anförs att olikheter ger styrka och att människor måste ha makt över sin tillvaro och sina liv. Detta kan uppnås genom bl.a. kommundelningar, utvecklade stadsdelsnämnder samt konkurrensneutrala system som främjar valfrihet till skolor och omsorg. Gemensamma grundläggande värderingar såsom demokrati, jämställdhet och tolerans och ett gemensamt språk är nödvändigt för att bygga broar mellan människor.

Ulf Björklund m.fl. (kd) anför i motion 1999/2000:Sf626 yrkande 4 att integrationsmyndigheten bör ha i uppgift att bl.a. bevaka att hyresvärdar inte bryter mot bestämmelserna om olaga diskriminering. Motionärerna anser att regionalpolitiska medel och EU-stöd för utvecklingsgrupper och byaråd är möjliga vägar för finansiering av förändringsprocesser. Vidare vill motionärerna stärka den kristna grundsynen för att härigenom motverka diskriminering och segregering. I motionen begärs ett tillkännagivande om möjligheter att motverka etnisk diskriminering.

Utskottets bedömning

Utskottet kan konstatera att de problem som finns i vissa bostadsområden med bl.a. hög arbetslöshet och segregation har uppmärksammats under lång tid. Olika insatser för att förbättra situationen har vidtagits men de har uppenbarligen inte varit tillräckliga för att bryta en negativ utveckling mot ökad segregation och en koncentration av olika former av ekonomiska och sociala problem till vissa utsatta bostadsområden. En bidragande orsak till detta kan

vara att åtgärderna inte varit nog samordnade, inte ingått i en samlad strategi för ett bostadsområde med problem eller inte upplevts som relevanta av de boende.

För att vända utvecklingen och bryta utanförskapet i dessa områden krävs enligt utskottets mening långsiktiga och breda insatser av flera myndigheter och organisationer bl.a. inom social omsorg, hälso- och sjukvård, arbetsmarknad och utbildning. Samordningen av insatserna är av stor vikt. Arbetslösheten i dessa områden måste minska och möjligheterna till egen försörjning öka samt bidragsberoendet minska. Som framhålls i flera av motionerna finns det dessutom behov av att på olika sätt öka de boendes reella inflytande. Det är viktigt att ta till vara den kraft som kan utvecklas ur det lokala engagemanget. De boendes upplevelser och möjligheter till bestämmande är en viktig faktor för att få en förändring till stånd.

Förutom den generella politiken kräver ett framgångsrikt arbete för att motverka boendesegregationen enligt utskottets mening att många aktörer medverkar. Det är varken möjligt eller lämpligt att med offentliga insatser i detalj samordna och styra alla de olika åtgärder som kan behövas. Däremot bör samhället medverka till pilotprojekt av olika slag och till att ta fram exempel på goda lösningar.

I syfte att vända den negativa utvecklingen beslutade riksdagen i december 1998 att inrätta ett nytt politikområde – en nationell storstadspolitik (prop. 1997/98:165, bet. 1998/99:AU2, rskr. 1998/99:34). Målen för det nya politikområdet är dels att ge storstadsregionerna goda förutsättningar för långsiktigt hållbar tillväxt och därmed kunna bidra till att nya arbetstillfällen skapas såväl inom storstadsregionerna som i övriga delar av landet, dels att bryta den sociala, etniska och diskriminerande segregationen i storstadsregionerna och därmed verka för jämlika och jämställda levnadsvillkor. Till detta övergripande mål har knutits en möjlighet för vissa kommuner att teckna lokala utvecklingsavtal.

I januari 1999 inrättades Storstadsdelegationen med uppgift att utveckla och samordna den nationella storstadspolitiken. Delegationen skall bl.a. lämna förslag till regeringen om lokala utvecklingsavtal och om dispositionen av medel för insatser inom ramen för avtalen. Totalt satsas 1,9 miljarder kronor under perioden fram till år 2002. De kommuner som är aktuella är Botkyrka, Göteborg, Haninge, Huddinge, Malmö, Stockholm och Södertälje. För närvarande har avtal slutits med Botkyrka, Huddinge, Malmö, Stockholm och Södertälje. Av stor betydelse för avtalen är långsiktigheten och att arbetet redan nu bedrivs på ett sådant sätt att det finns möjligheter att införliva det i kommunens ordinarie verksamheter under och efter perioden. Kommunernas åtaganden i de lokala utvecklingsavtalen innefattar bl.a. att eventuella projektmedel eller andra specialsatsningar från kommunens sida i stadsdelarna inte minskar, att det statliga stödet till det lokala utvecklingsarbetet motsvaras av en minst likvärdig kommunal motprestation och att kommunen utvecklar den lokala demokratiska dialogen så att invånarna blir delaktiga i det lokala utvecklingsarbetet. Avtalen skall innehålla lokalt framtagna mål, lokala åtgärdsplaner och en plan för uppföljning och utvärdering.

Av de träffade avtalen framgår att kommunerna i många fall prioriterar insatser för barnen, bl.a. språkförskolor för alla treåringar, extra lärare i förskolan och mindre klasser i grundskolan.

Utskottet anser att det är ytterst angeläget att de lokala utvecklingsavtalen utformas och utvecklas av de boende. De boende själva måste aktivera sig för att avtalens innehåll skall kunna utformas efter deras behov och önskemål. Avtalen får inte bli en produkt av myndighetspersoner och kommunala tjänstemän. Utskottet har också erfarenhet att man inom Regeringskansliet arbetar med denna inriktning.

Utskottet besökte i februari i år Haninge kommun, en av de kommuner i landet som kommer att teckna utvecklingsavtal med staten. Utskottet som fick mycket värdefull information om bl.a. integrationsarbetet och förhållandena i kommunen, kan konstatera att ett aktivt utvecklingsarbete har bedrivits sedan mitten av 90-talet. Kommunen anser att delaktighet och långsiktighet är avgörande för ett framgångsrikt arbete och framhöll att en längre tids uppföljning också krävs eftersom det många gånger är svårt att se resultat och att dra slutsatser. När det gäller t.ex. misshandel av kvinnor och barn har detta nu blivit mer synligt genom att fler anmälningar görs, vilket i och för sig leder till att ett bättre stöd kan ges. Likaså kan antalet anmälda arbetslösa komma att öka något hos framför allt kvinnorna beroende på att fler utbildas och anpassas för arbetslivet. Det framfördes att språket och skolan är avgörande för individens utveckling. Vidare anfördes att indelningen i grupper som invandrare och svenskar bör undvikas och att stöd bör utgå efter individens behov. I vissa fall är det svenska familjer som är mest isolerade och i behov av stöd medan invandrarfamiljer i många fall kan ge stöd åt varandra. Enligt kommunen innebär ett projekt att man provar ett sätt att arbeta. Om det fungerar bra kommer det att ingå i den ordinarie verksamheten. Dessutom angavs att även om integrationsarbetet i kommunen har pågått i flera år ser man de extra statliga medlen som tilldelats som en viktig "hävstång" för att fortsätta arbetet.

Vad gäller informationen om bosättning till nyanlända skall denna ges till både asylsökande som väntar på beslut och till personer som beviljats uppehållstillstånd. Informationen skall belysa för- och nackdelar med att bosätta sig i en viss kommun eller ett bostadsområde och syfta till att stärka den enskildes möjligheter att göra ett eget val av bostadsort som kan underlätta möjligheterna till framtida försörjning och delaktighet i samhällsutvecklingen. Integrationsverket har i uppdrag att utveckla och fördjupa informationen.

När det gäller integrationsarbetet på regional nivå skall Integrationsverket utifrån de olika förutsättningar som finns i länen samverka med länsstyrelserna. Länsstyrelserna skall i årsredovisningarna bl.a. redogöra för i vilken utsträckning de integrationspolitiska målen förankrats i den interna och externa verksamheten. Stockholms, Skånes och Västra Götalands län har fått särskilda medel för att i samråd med Integrationsverket bedriva ett aktivt integrationsfrämjande arbete.

Svenska Kommunförbundet tillsatte år 1997 en integrationsberedning för att se över arbetet på kommunal nivå. En rad förslag till åtgärder vad gäller bl.a. lokalt utvecklingsarbete, skola, näringsliv samt demokrati och delaktig-

het lämnas i slutrapporten Fördel mångfald – En sammanhållen strategi för ökad integration, från januari 1999.

Enligt vad som anges i budgetpropositionen för år 2000 har DO intensifierat sina insatser för att förebygga och motverka etnisk diskriminering på bostadsmarknaden. DO skall enligt regleringsbrev för budgetåret 2000 till regeringen återrapportera hur arbetet med att förebygga och motverka etnisk diskriminering inom både arbetslivet och andra samhällsområden har vidareutvecklats.

Utskottet kan konstatera att integrationsarbetet är långsiktigt och att det tar tid innan de positiva effekterna av de statliga insatserna för att bryta segregationen och skapa ett Sverige för alla får genomslag. Inom en rad olika områden måste förutsättningarna för personer med utländsk bakgrund förbättras. Insatserna skall ge goda kunskaper i svenska från tidig ålder, skapa goda villkor på arbetsmarknaden och få till stånd en varaktig förbättring av situationen i storstädernas utsatta bostadsområden. Här kan nämnas att en särskild utredare har tillkallats med uppdrag att lämna förslag till åtgärder inom högskolan för att öka mångfalden med avseende på social och etnisk bakgrund bland studenter och lärare (dir. 1999:79). Vidare skall den av regeringen tillsatta Ungdomsdelegationen utifrån de antagna ungdomspolitiska målen särskilt arbeta med frågor om rättvisa villkor mellan flickor och pojkar och mellan ungdomar med olika etnisk och kulturell bakgrund samt för ungdomar med funktionshinder. Delegationen skall redovisa sitt arbete senast den 31 december 2004.

Integrationsverket skall följa upp de integrationspolitiska målen genomslag inom olika samhällssektorer. Under år 2000 kommer Integrationsverket att lämna en redovisning av de insatser som skett med hjälp av statligt stöd i utsatta bostadsområden under åren 1995–1998 samt hur arbetslivets och arbetsmarknadens strukturer påverkar möjligheterna till försörjning för personer med utländsk bakgrund. En delrapport rörande insatserna i utsatta bostadsområden, de s.k. Blommanpengarna, har lämnats i februari i år. Av rapporten framgår att insatsernas huvudsakliga inriktning på arbetsmarknaden inte alltid var förenlig med kravet på inflytande från de boende, som ibland föredrog en satsning på boendemiljön framför arbetsmarknadsinsatser.

När det gäller frågor om delaktighet och demokrati har regeringen nyligen tillsatt en parlamentarisk utredning som enligt sina direktiv skall föreslå åtgärder för att stärka den medborgerliga insynen och deltagandet i den kommunala demokratin. I direktiven betonas att samhällets etniska och kulturella mångfald på ett bättre sätt än i dag måste avspeglas bland de förtroendevalda. Utredningen skall därför närmare undersöka vilka särskilda åtgärder som behövs för att öka möjligheterna för personer med utländsk bakgrund att få insyn i och möjlighet att delta i den kommunala demokratin (dir. 1999:98).

Sedan utländska medborgare år 1976 får delta i kommunala val i Sverige har deras valdeltagande fortsatt sjunkit. Endast 35 % av dem deltog i det senaste kommunalvalet. Detta var ett viktigt skäl till att Demokratiutredningen, som nämnts ovan, även fick i uppdrag att utreda orsakerna till det sjunkande valdeltagandet och föreslå åtgärder. Utskottet vill tillägga att för

många kan ett medborgarskap och därmed möjligheten att utnyttja sin rösträtt i riksdagsvalen öka känslan av delaktighet, vilket i sin tur underlättar integrationen.

Utskottet anser att när stora grupper av invånare står utanför samhällsgemenskapen, saknar inflytande och delaktighet, så är demokratin svag. För att stärka och fördjupa demokratin måste i stället segregationen hävas. Enligt utskottets mening kan därför inte minst Demokratiutredningens förslag om demokratisering och ökad delaktighet för medborgarna bidra till en positiv utveckling i integrationsarbetet. Utredningens förslag bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Med det anförda kan enligt utskottets mening något tillkännagivande i de frågor som tas upp i motionerna inte anses påkallat. Motionerna 1999/2000:Sf626 yrkande 4 (kd), 1999/2000:Sf637 yrkandena 1 och 3 (c) samt 1998/99:Sf608 yrkandena 1, 3 och 4 (c) samt 1999/2000:N271 yrkande 1 (fp) får anses i huvudsak tillgodosedda och avstyrks.

Arbete och försörjning

Motioner

I motion 1998/99:Sf634 yrkande 3 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) begärs ett tillkännagivande om individuella handlingsplaner och myndighetssamverkan. Motionärerna anser att kvaliteten i arbetsmarknadsåtgärderna måste höjas. Detta kan ske genom att varje arbetssökande får en praktiskt fungerande individuell plan för att kunna komma in på arbetsmarknaden.

I motionerna 1998/99:Sf635 yrkandena 20 och 21 samt 1999/2000:Sf640 yrkandena 20 och 21 av Yvonne Ruwaida (mp) anför att de resurser och kunskaper som finns hos invandrade grupper kan tas till vara genom att småföretagandet stimuleras. Åtgärder för bättre information bör vidtas och långivning till invandrare måste underlättas. Motionären anser vidare att det bör tillsättas en utredning som i samråd med invandrarorganisationerna tar fram förslag till temporära åtgärder för t.ex. invandrare som vill starta eget. Det kan finnas en informationsbyrå eller hållas starta-eget-kurser. Vidare kan statusfyllda och internationella verksamheter flyttas ut i invandratäta områden.

Även Marie Granlund och Leif Jakobsson (s) begär i motion 1999/2000:Sf633 ett tillkännagivande om att det är viktigt att ta till vara invandrargruppernas kompetens. Bland annat bör man underlätta för invandrare att överföra examina genom speciellt riktade kompletteringskurser eller genom differentierad flyktingintroduktion.

Utskottets bedömning

Det svåra arbetsmarknadsläget under 1990-talet har medfört att många nyanlända invandrare inte kunnat etablera sig på arbetsmarknaden. Emellertid har arbetslösheten bland de utomnordiska medborgarna förbättrats avsevärt de senaste åren. Från februari 1999 till februari 2000 har antalet arbetslösa

utomnordiska medborgare minskat med 8,3 %. Denna grupp har också prioriterats vad gäller arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

När det gäller arbetslösa personer i behov av stöd är det enligt utskottets mening mycket viktigt med en helhetssyn på individen. Det är även nödvändigt att så snart som möjligt upprätta individuella handlingsplaner. Enligt förordning (1987:405) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten skall arbetsförmedlingen och den arbetssökande upprätta en individuell handlingsplan om den arbetssökande riskerar långtidsarbetslöshet. Därigenom kan bl.a. risken för långtidsarbetslöshet hos personer som saknar svensk arbetslivserfarenhet minskas. Arbetsförmedlingarnas kontaktnät med arbetsgivare måste även användas fullt ut för att ge personer som saknar erfarenhet av det svenska arbetslivet möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden. För att särskilt stärka ställningen på arbetsmarknaden för personer med utländsk bakgrund har 100 miljoner kronor under år 2000 avsatts för tillfälliga personalförstärkningar vid arbetsförmedlingarna i storstadsregionerna.

Enligt regleringsbrevet för budgetåret 2000 för Arbetsmarknadsverket skall Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) fortsätta att utveckla de individuella handlingsplanerna till att bli ett centralt hjälpmedel för att förbättra resultatet i platsförmedlingsarbetet. AMS skall i augusti 2000 lämna en redovisning till regeringen när det gäller omfattning och kvalitet i handlingsplanerna samt vilka åtgärder som vidtagits för att höja kvaliteten.

Näringsdepartementet har tagit initiativ till ett projekt som ur ett tillväxtperspektiv skall kartlägga och analysera hur kön, klass, etnisk tillhörighet, ålder, sexuell läggning och funktionshinder påverkar enskildas möjligheter på arbetsmarknaden och till företagande samt hur mångfald i näringslivet kan påverka tillväxten. I budgetpropositionen för år 2000 anges att regeringen avser att återkomma till riksdagen med förslag och ett samlat program för att bättre utnyttja mångfalden i arbetslivet.

När det gäller validering av vuxnas kunskap och kompetens har i utredningen om Validering av utländsk yrkeskompetens (SOU 1998:165) lagts fram principförslag till uppbyggnaden av en organisation för validering av utländsk yrkeskompetens på gymnasial nivå och angränsande nivåer. Kunskapslyftskommittén stöder i Andra året med Kunskapslyftet (SOU 1999:39) utredningens förslag. Vidare har en utredare fått i uppgift att bl.a. organisera och leda tre pilotprojekt i syfte att utveckla modeller och metoder för validering av utländsk yrkeskompetens på i första hand gymnasial nivå och annan yrkeskompetens som arbetsmarknaden kräver för visst yrke. Utredaren skall föreslå former och planera för en utvidgad försöksverksamhet med validering av vuxnas kunskap och kompetens på gymnasial nivå m.m. samt pröva behovet av ett nationellt system för validering. Arbetet skall ske i samverkan med AMS och Statens skolverk. Uppdraget skall slutredovisas senast den 20 december 2000 (dir. 1999:86).

Riksdagens revisorer har beslutat att genomföra en förstudie om svenskundervisning för invandrare och invandrares situation på arbetsmarknaden. Granskningen kommer att innehålla en kartläggning av bl.a. studieresultat och eventuella skillnader mellan olika elevgrupper, avhopp från utbildningen, utbildningen av lärare och undervisningsmetoder m.m., utbildningens genomförande i ett antal kommuner samt Skolverkets tillsyn. Granskningen

kommer även att belysa situationen för invandrare på arbetsmarknaden och sambandet mellan kunskaper i svenska och möjligheten att få arbete. En rapport väntas vara klar under våren 2000.

Vad gäller möjligheten till egen försörjning anser utskottet att detta är en avgörande fråga för ett effektivt arbete inom integrationsområdet. Kommunerna har ansvaret för att personer som tas emot inom ramen för det kommunala flyktingmottagandet får en bra introduktion i det svenska samhället. Mottagandet skall ske med utgångspunkt från personernas möjligheter att långsiktigt kunna försörja sig. Under den första tiden i kommunen får emellertid de flesta sin försörjning tillgodosedd genom socialbidrag. Sedan den 1 januari 1993 har kommunerna möjlighet att under en introduktionsperiod bevilja introduktionsersättning i stället för socialbidrag om flyktingen följer den introduktionsplan som upprättats av kommunen efter samråd med den enskilde flyktingen. Introduktionsperioden, som skall vara en i tid avgränsad period, bör inte påbörjas senare än ett år efter det att uppehållstillstånd beviljats.

Utskottet anser att det är viktigt att i möjligaste mån undanröja alla eventuella strukturella hinder för att inte någon skall utestängas från arbetsmarknaden. För att kartlägga vilka särskilda svårigheter personer med utländsk bakgrund kan möta i samband med att de startar och utvecklar egna företag tillsatte regeringen en särskild utredare. I betänkandet *Invandrare som företagare – För lika möjligheter och ökad tillväxt (SOU 1999:49)* föreslås bl.a. att medel bör avsättas för forskning och utredningsverksamhet om invandrarers företagande och att ersättningsystemet för flyktingmottagande bör ses över så att introduktionen av nyanlända knyts till de regionala tillväxtavtalen. Vidare bör länsstyrelsen ges ett samordnings- och tillsynsansvar för integrationsarbetet på regional nivå. Utbildning gällande kontakter med myndigheter, bankkontakter och regelverk bör finnas. Olika förslag om finansiering och andra finansiella frågor lämnas också. Slutligen föreslås att starta-egetbidraget höjs från 103 till 240 kr per dag. Utredarens förslag, som har varit ute på en bred remiss, bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Utskottet vill också poängtera att Integrationsverket har som verksamhetsmål att verka för att nyanlända invandrarers förutsättningar och möjligheter till försörjning och delaktighet förbättras. Verket skall till regeringen rapportera om hur nyanlända invandrarers möjligheter till försörjning och delaktighet utvecklas i förhållande till tidigare år och de strukturella hinder som kan finnas för egen försörjning och delaktighet.

Mot bakgrund av vad som anförts anser utskottet att något tillkännagivande i enlighet med motionerna inte behövs. Motionerna 1998/99:Sf634 yrkande 3 (fp), 1998/99:Sf635 yrkandena 20 och 21 (mp) samt 1999/2000:Sf640 yrkandena 20 och 21 (mp) och 1999/2000:Sf633 (s) kan anses i huvudsak tillgodosedda och avstyrks.

Utskottet kommer nedan att närmare beröra frågor om mångfaldsplaner, invandrade kvinnors situation på arbetsmarknaden och vissa frågor om etnisk diskriminering i arbetslivet.

Motioner

I motion 1999/2000:Sf632 av Eva Arvidsson m.fl. (s) begärs ett tillkännagivande om vikten av att utarbeta integrationsplaner i kommuner, företag och myndigheter på samma sätt som det i dag finns jämställdhetsplaner.

Yvonne Ruwaida (mp) begär i motionerna 1998/99:Sf635 yrkande 14 och 1999/2000:Sf640 yrkande 14 tillkännagivanden om att offentlig sektor, kommuner och företag med mer än tio anställda bör ha integrationsprogram för invandrare på samma sätt som man har jämställdhetsprogram för en bättre representation av kvinnor.

Utskottets bedömning

Redan i proposition 1997/98:16 Sverige, framtiden och mångfalden – från invandrarpolitik till integrationspolitik uttalade regeringen att samhällets mångfald behöver avspeglas i arbetslivets alla grenar. Statliga myndigheter har i detta sammanhang ett stort ansvar som normgivare. Ett konkret sätt att visa detta bör vara att statsförvaltningen i ökad utsträckning strävar efter att avspegla den arbetsföra befolkningens etniska sammansättning. Att göra en plan för ökad mångfald i likhet med en jämställdhetsplan som sedan följs upp kan vara ett sätt att göra detta på. Utskottet delade regeringens bedömning.

Regeringen har i oktober 1999 uppdragit åt samtliga statliga myndigheter som lyder omedelbart under regeringen att upprätta handlingsplaner för att främja etnisk mångfald bland de anställda. Planerna skall även avse myndigheternas regionala organisation. Planerade och redovisade åtgärder skall redovisas senast den 1 mars varje år.

Avsikten är att den årliga informationen till regeringen från företag med statligt ägande i fortsättningen skall innehålla en allmän information om utvecklingen inom den statliga företagssektorn, bl.a. beträffande rekryteringen av personer med utländsk bakgrund.

När det gäller integrations- eller mångfaldsplaner på kommunal nivå kan utskottet konstatera att ett flertal kommuner redan upprättat sådana och arbetar aktivt med integrationsfrågor.

Utskottet anser att arbetsgivare i offentlig sektor bör vara föredömen vad gäller strävan att nå en ökad mångfald på arbetsplatserna. En ökad rekrytering av personer med utländsk bakgrund är nödvändig också för att myndigheterna skall få tillgång till betydelsefull kompetens. Statliga myndigheter bör därför arbeta aktivt för att öka andelen anställda med invandrarbakgrund. DO har också utformat råd för målinriktat arbete för att främja etnisk mångfald i arbetslivet. Utskottet vill framhålla att arbetet med att öka mångfalden inte samtidigt får leda till att anställda kategoriseras som tillhörande olika grupper.

Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att motionerna 1999/2000:Sf632 (s) samt 1998/99:Sf635 yrkande 14 (mp) och 1999/2000:Sf640 yr-

Invandrade kvinnor

Motioner

I motion 1999/2000:Sf612 av Camilla Sköld Jansson m.fl. (v) begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med ett handlingsprogram för invandrade kvinnors integration. I motionen anføres att den grupp som diskrimineras, marginaliseras och osynliggörs mest av alla på arbetsmarknaden i dag är kvinnor med utländsk bakgrund. Enligt motionärerna fordras förutom ett könsperspektiv i arbetsmarknads- och integrationspolitiken ett helhetsgrepp med samordnade insatser för att bryta invandrade kvinnors underordning och utanförskap. För att motverka diskriminering av kvinnor med utländsk bakgrund på arbetsmarknaden är mångfaldsplaner med könsperspektiv och jämställdhetsplaner samt antidiskrimineringsklausuler viktiga hjälpmedel, anser motionärerna.

Två motioner från allmänna motionstiden 1998 tar upp problemet med kulturkonflikter för framför allt unga flickor i invandrarfamiljer.

I motion 1998/99:Sf609 av Carina Hägg (s) anføres att unga invandrar-kvinnor ofta befinner sig i skärningspunkten mellan två kulturer, vilket kan skapa problem. Enligt motionären går emellertid dessa problem att lösa bl.a. genom förbättrad information och respekt för lagen samt genom att bryta segregationen och skapa mötesplatser där invandrare och svenskar kan träffas. Motionären begär ett tillkännagivande om vikten av att öka kunskaperna om unga invandrar kvinnors situation.

Lennart Daléus m.fl. (c) redogör i motion 1998/99:Sf608 yrkande 21 för den s.k. Kistamodellen. Det är ett projekt som syftar till att överbrygga vardagliga kulturkonflikter inom en familj efter flyttning till ett annat land. Framför allt flickors situation har uppmärksamats. Motionärerna, som begär ett tillkännagivande om Kistamodellen, anser att regeringen bör ta initiativ så att modellen sprids i hela Sverige.

Utskottets bedömning

Den svenska integrationspolitiken har som mål att särskilt värna demokratiska värden och verka för kvinnors och mäns lika rättigheter och möjligheter.

Det finns i dag stora svårigheter för kvinnor med utländsk bakgrund att komma ut i arbetslivet. Av de utomnordiska kvinnorna var andelen sysselsatta endast 32 % år 1998 jämfört med männens 45%. Till viss del har emellertid den senaste tidens ökade arbetskraftsefterfrågan medfört att arbetslösheten, långtidsarbetslösheten och antalet långtidsinskrivna som arbetsökande har sjunkit kraftigt även bland utomnordiska medborgare. En bidragande orsak är, förutom konjunkturuppgången, regeringens utbildningssatsning Kunskapslyftet.

Med anledning av en flerpartimotion om invandrade kvinnors situation på arbetsmarknaden gav riksdagen år 1996 regeringen i uppdrag att initiera en studie av frågan om dubbel diskriminering, dvs. diskriminering på grund av etnisk bakgrund och på grund av kön (prop. 1996/97:1, bet. 1996/97:AU1, rskr. 1996/97:102–104). Arbetsmarknadsutskottet uttalade att kunskapen om invandrarkvinnors situation är bristfällig och att det vore värdefullt med en kartläggning som också sprider ljus över frågan om dubbel diskriminering. Regeringen tillsatte därefter en kvalitativ studie av vissa invandrade kvinnors situation på arbetsmarknaden. Studien, som avsåg somaliska och irakiska kvinnors situation på arbetsmarknaden i förhållande till invandrade män men också till kvinnor i hela befolkningen, redovisades i en rapport i oktober 1998. Av rapporten framgick att de somaliska kvinnorna då hade en extremt svag ställning på den svenska arbetsmarknaden bland annat beroende på låg utbildning, dåliga kunskaper i svenska, litet socialt kontaktnät, förhoppningar om att kunna återvända till ett Somalia i fred och att de somaliska männen är negativa till att kvinnorna arbetar och studerar. När det gäller de irakiska kvinnorna framgick att en stor del av dem är högutbildade. Deras egna förklaringar till svårigheterna på den svenska arbetsmarknaden var bland annat en allmänt hög arbetslöshet i Sverige, att deras betyg m.m. undervärderas i Sverige, etnisk diskriminering och att de inte alltid uppfyller de högt ställda kraven på kunskaper i svenska.

Utskottet kan konstatera att många människor med utländsk bakgrund har en mycket svag förankring på arbetsmarknaden, detta gäller inte minst kvinnorna. Genom att utveckla mångfaldsplaner men också genom att på ett tidigt stadium utarbeta individuella handlingsplaner kan kvinnornas förutsättningar att komma ut i arbetslivet förbättras. Det förstärkta anställningsstöd som infördes under hösten 1999 syftar till att skapa arbetsmarknadskontakter för kvinnor och män med utländsk bakgrund och att förbättra möjligheterna till ekvivalering och anpassning av yrkeskunskaper. I syfte att förbättra denna grups situation har även ekonomiskt stöd lämnats till stiftelsen Kvinnor Kan och Riksförbundet för Internationella Föreningar för Invandrarkvinnor (RIFFI). Enligt utskottets mening är det mycket viktigt att invandrade kvinnors situation på arbetsmarknaden även fortsättningsvis uppmärksammas.

Med det anförda får motion 1999/2000:Sf612 (v) anses vara tillgodosedd och avstyrks.

När det gäller flickor med utländsk bakgrund framgår av budgetpropositionen för år 2000 bl.a. att regeringen som en prioriterad fråga har förklarat att kvinnoperspektivet skall lyftas fram i integrationsarbetet och att situationen för unga flickor med utländsk bakgrund skall uppmärksammas särskilt. Bland annat har Ungdomsstyrelsen fått i uppdrag att i samarbete med Integrationsverket och andra berörda myndigheter kartlägga den kunskap som finns i dag om villkoren för flickor med annan etnisk och kulturell bakgrund.

Integrationsverket skall, i första hand i samarbete med Barnombudsmanen, Ungdomsstyrelsen, Skolverket och Socialstyrelsen studera i vilken omfattning det förekommer generationskonflikter som leder till att flickor med annan etnisk och kulturell bakgrund än majoritetsbefolkningen söker

samhällets stöd för att flytta hemifrån eller att de drabbas av psykisk ohälsa samt hur vanligt det är att flickor avbryter sin skolgång till följd av äktenskap, graviditet eller andra familjeskäl. Integrationsverket skall vidare redovisa åtgärder och metoder som kan användas för att stärka ställningen hos utsatta flickor med annan bakgrund än majoritetsbefolkningen. Integrationsverket skall senast den 30 mars i år rapportera sitt uppdrag till regeringen.

Mot bakgrund av det anförda får motion 1998/99:Sf609 (s) anses vara tillgodosedd. Motionen avstyrks.

Utskottet delar inställningen i motion 1998/99:Sf608 yrkande 21 (c) om att arbetet med att bl.a. överbrygga vardagliga kulturkonflikter inom en familj efter flyttning till ett annat land är viktigt. Detta arbete bör bedrivas lokalt inom kommunerna men även på andra nivåer. Utskottet har tidigare (bet. 1996/97:SfU6) behandlat ett likalydande yrkande med förslag om att införa Kistamodellen i hela landet. Utskottet noterade därvid att enligt motionen har projektet varit framgångsrikt. Utskottet ansåg emellertid att riksdagen inte borde göra något uttalande i frågan. Utskottet vidhåller sin tidigare inställning varför motionen avstyrks.

Begreppet invandrare

Motioner

Sten Tolgfors (m) anför i motion 1999/2000:Sf607 yrkande 3 att regeringens användning av invandrabegreppet bidrar till att hålla människor utanför. Motionären begär ett tillkännagivande härom.

I motion 1999/2000:Sf637 yrkande 7 av Lennart Daléus m.fl. (c) begärs ett tillkännagivande om invandrabegreppet. Enligt motionärernas mening är det inte bra att införa ett nytt begrepp, ”personer med utländsk bakgrund”. Personer som lever och är födda i Sverige skall anses som svenskar i lagar och förordningar.

Vad gäller statistiska uppgifter anføres i motion 1998/99:Sf608 yrkande 7 av Lennart Daléus m.fl. (c) att invandrabegreppet inte är enhetligt och statistiken därför blir missvisande. Motionärerna anser att behoven bör klarläggas och att en översyn bör göras av statistik inom alla områden. Ett tillkännagivande begärs härom.

Utskottets bedömning

Uttrycket invandrare används ofta generaliserande och underförstår en grupp med gemensamma kännetecken och en samhörighet som är skild från den övriga befolkningen. Några sådana generella skillnader finns emellertid inte och användningen av beteckningen invandrare måste därför användas med betydligt större urskillning, särskilt som uttrycket kan förstärka en känsla av ”vi och dom”-indelning. Språkligt sett innebär ordet invandrare visserligen personer som själva faktiskt har invandrat men även i denna betydelse bör begreppet användas främst när detta förhållande har betydelse för det man vill beskriva. Enligt utskottets mening bör man i så stor utsträckning som

möjligt se de personer som kommer till Sverige för att leva här som nya svenskar.

När det gäller frågor om statistik har Integrationsverket i uppgift att utveckla och sammanställa statistik som är relevant för integrationspolitiken och göra den lättillgänglig och användarvänlig. Statistiken skall vara könsuppdelad och även innefatta relevanta internationella jämförelser. Senast den 1 april 2000 skall verket redovisa hur arbetet skall bedrivas och när statistikservicen kan finnas tillgänglig.

För att se över användningen av begreppet invandrare i författningar tillsatte regeringen i november 1998 en arbetsgrupp inom Kulturdepartementet. I delrapporten Begreppet invandrare – användningen i lagar och förordningar (Ds 1999:48) föreslår arbetsgruppen att följande definitioner bör användas i författningssammanhang: Invandrare: personer som själva faktiskt har invandrat och som har folkbokförts i Sverige. Nyanlända invandrare: personer som själva har invandrat för en relativt kort tid sedan. Hur länge en person är att betrakta som nyanländ är svårt att fastställa. Ett riktmärke kan dock vara två år. Personer med utländsk bakgrund: såväl utrikes födda personer, som själva invandrat, som personer födda i Sverige med minst en utrikes född förälder.

Utskottet, som har erfarit att en rad synpunkter på förslagen i promemorian har inkommit i samband med remissomgången, utgår från att dessa synpunkter beaktas vid behandlingen av förslagen i Regeringskansliet.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna 1999/2000:Sf607 yrkande 3 (m) och 1999/2000:Sf637 yrkande 7 (c).

Vad gäller redovisning av statistik har SCB och Invandrarverket år 1996 utformat riktlinjer. Enligt dessa görs förutom en grundläggande indelning efter födelseland, medborgarskap och kön en indelning av befolkningen i personer med utländsk bakgrund, personer med både svensk och utländsk bakgrund samt personer med svensk bakgrund. Som invandrare betraktas enbart den som fått tillstånd att bosätta sig i Sverige, således inte t.ex. asylsökande.

Mot bakgrund av det anförda och då de riktlinjer för användning av invandrarbegreppet som utarbetats bör ge förutsättningar för en bättre användning av begreppet i redovisningen av statistik anser utskottet att något tillkännagivande med anledning av motion 1998/99:Sf608 yrkande 7 (c) inte är påkallat. Motionen avstyrks.

Invandrarrepresentation

Motion

Yvonne Ruwaida (mp) anser i motion 1998/99:Sf635 yrkande 7 att invandrar-kollektivet bör användas som en resurs i olika offentliga utredningar, som experter eller genom samråd med invandrargruppen. Motionären begär ett tillkännagivande härom.

Frågan om invandrarrepresentation i statliga utredningar behandlades av konstitutionsutskottet i betänkande 1996/97:KU24. Konstitutionsutskottet ansåg att det var betydelsefullt att statliga utredningar och kommittéer gavs en så allsidig och kompetent sammansättning som möjligt. Vidare ansåg utskottet att det, för att erhålla en bred förankring, var viktigt att även invandrare och unga deltog i dessa sammanhang. Konstitutionsutskottet utgick från att det från de politiska partiernas och andra nominerande instansers sida finns ett intresse av att nominera kandidater till kommittéer så att dessa ges en så allsidig och kompetent sammansättning som möjligt.

Socialförsäkringsutskottet instämmer i konstitutionsutskottets synpunkter. Utländska medborgares och andra personers med utländsk bakgrund inflytande i den demokratiska processen kommer sannolikt också att öka genom förslag som lagts eller kommer att läggas fram av Demokratiutredningen och utredningen om den kommunala demokratin. Demokratiutredningens förslag bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Med det anförda avstyrker utskottet motion 1998/99:Sf635 yrkande 7 (mp).

Integration och återvandring

Motioner

I motionerna 1998/99:Sf635 yrkande 23 och 1999/2000:Sf640 yrkande 23 av Yvonne Ruwaida (mp) anføres att stat och kommun i dag indirekt utövar påtryckningar på invandrare i syfte att förmå dem att återvända. Motionären anser att detta inte får förekomma. Motionären begär också att regeringen skall återkomma med lagförslag till återvändandes rätt att åter komma till Sverige. Tillkännagivanden härom begärs.

Utskottets bedömning

I den svenska migrationspolitiken, som utgår från en helhetssyn, ingår bl.a. respekten för de mänskliga rättigheterna, internationell och global samverkan och en återvandringspolitik.

Staten ger bidrag till åtgärder för frivillig återvandring av personer som efter att ha varit bosatta i Sverige under längre eller kortare tid väljer att återvända till sitt ursprungliga hemland eller till annat bosättningsland. Anhöriga till flyktingar i Sverige kan också få bidrag till resan hit.

Utskottet har tidigare behandlat frågan om återvandring och då framhållit att personer som ansetts som skyddsbehövande, men som vill återvända till ursprungslandet, i de statliga och kommunala mottagningsprogrammen i princip från början bör få stöd för att i görligaste mån integrera sig i Sverige. Detta bör ske på ett sätt som samtidigt, för den som så önskar, främjar möjligheten att återvända till det tidigare hemlandet.

Enligt utskottets uppfattning får det inte förekomma några former av påtryckningar på flyktingar i syfte att förmå dem att återvända. I samband med beslutet om en ny migrationspolitik år 1996 lade riksdagen fast riktlinjerna för återvandringspolitiken. Därvid uttalades att ingen tvekan får råda om att

den som fått permanent uppehållstillstånd själv avgör om och när han eller hon vill återvända till sitt ursprungsland. Påtryckningar av stat eller kommun för att få en person att återvända till sitt ursprungsland kan inte accepteras. Vad gäller möjligheten att återvända till Sverige anförde utskottet i det flyktingpolitiska betänkandet att en strävan borde vara att inte i onödan försvåra för den som har stark anknytning till två länder att upprepade gånger växla bosättning mellan dem (prop. 1996/97:25, bet. 1996/97:SfU5, rskr. 1996/97:80).

Utskottet, som vidhåller denna uppfattning, avstyrker med det anförda motionerna 1998/99:Sf635 yrkande 23 (mp) och 1999/2000:Sf640 yrkande 23 (mp).

Forskning

Motion

I motion 1998/99:Sf635 yrkande 5 av Yvonne Ruwaida (mp) anføres att det är viktigt att ta del av forskningen och den diskussion om ett mångkulturellt samhälle som finns i andra länder. Vidare bör staten anvisa medel för forskning om det mångkulturella samhället. I all social forskning bör det enligt motionären ingå ett invandrar-, köns- och handikapperspektiv. I motionen begärs ett tillkännagivande om detta.

Utskottets bedömning

Det är främst Socialvetenskapliga forskningsrådet (SFR) som ansvarar för grundforskning och tillämpad forskning inom det integrationspolitiska området. I proposition 1996/97:5 Forskning och samhälle anfördes att mot bakgrund av svårigheterna för invandrare att integreras i det svenska samhället och de allvarliga samhällsliga konsekvenser som bristande integration kan få, bör forskning med anknytning till integration ges en hög prioritet av alla berörda offentliga forskningsfinansiärer.

Centrum för invandrarforskning (CEIFO), som är en tvärvetenskaplig forskningsenhet vid Stockholms universitet, har forskare med hemvist i en mångfald av discipliner, pedagogik, statsvetenskap, socialantropologi, historia, sociologi, juridik, psykologi, socialpsykologi, kulturgeografi, idéhistoria, religionsvetenskap. Forskningen bedrivs utifrån en tvärkulturell grund och med lyhördhet för genusaspekter på samhällsliv och kultur.

Integrationsverket har ett samlat ansvar och en samlad kompetens för frågor med anknytning till samhällets etniska och kulturella mångfald samt har ett övergripande ansvar att följa och utvärdera utvecklingen i samhället i ett integrationspolitiskt perspektiv.

En samlad forskningspolitisk proposition är aviserad till september 2000.

Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att något uttalande från riksdagens sida med anledning av motion 1998/99:Sf635 yrkande 5 (mp) inte kan anses vara påkallat. Utskottet avstyrker motionen.

Motion

I motion 1998/99:Sf635 yrkande 17 av Yvonne Ruwaida (mp) begärs ett tillkännagivande om svenska språket och äldre invandrare. En mångkulturell kompetens måste skapas för att möta problem med invandrare som inte kan svenska inom vård och omsorg. Motionären anser att detta sker bäst genom invandrarrepresentation inom vårdpersonalen.

Utskottets bedömning

I Bemötandeutredningens betänkande Invandrare i vård och omsorg – en fråga om bemötande av äldre (SOU 1997:76) anges bl.a. att det under 90-talet har startats verksamheter som bygger på religiös tillhörighet, som för assyrier/syrianer och judar, på etnisk och nationell tillhörighet, som för finländare, greker, turkar och iranier, eller på ett gemensamt språk, som för spansktalande eller arabisktalande. Utredningen lämnar förslag till planering av insatser riktade till äldre människor från andra länder, om personalens utbildningsbehov samt om behovet av forskning.

Regeringen avser att i enlighet med vård- och omsorgskommissionens åtagande ge AMS i uppdrag att utbilda personal från sektorer där övertalighet råder till arbeten inom vård och omsorg. Härigenom kan antalet anställda med invandrarbakgrund som anställs inom vården och omsorgen öka.

Också Äldreberedningen skall enligt direktiven beakta det ökande antalet äldre med utländsk bakgrund och de konsekvenser som detta kan medföra (dir. 1998:109). Beredningen skall redovisa sitt arbete senast den 1 maj 2003.

Vidare skall på förslag i regeringens proposition om nationella minoriteter i Sverige enskilda få rätt att få äldreomsorg helt eller delvis på bl.a. finska i vissa geografiska områden (prop. 1998/99:143, bet. 1999/2000:KU6, rskr. 1999/2000:69).

Situationen för olika grupper av äldre invandrare skiljer sig markant åt, varför också behoven varierar. Enligt utskottets mening medför Sveriges alltmer mångkulturella karaktär att nya krav ställs på äldreomsorgen. Denna måste utformas med hänsyn till människors olika språk och ursprung. Utskottet, som ser positivt på att åtgärder vidtas för att öka antalet invandrare inom vård och omsorg, anser att motion 1998/99:Sf635 yrkande 17 (mp) är tillgodosedd med vad ovan redovisats. Motionen avstyrks.

Tolk**Motion**

Siw Wittgren-Ahl (s) begär i motion 1999/2000:Sf627 ett tillkännagivande om behovet av en utredning rörande upphandling av tolkservice vid myndighetsutövning. Motionären anser att det krävs en skyndsam handläggning av de förslag till förbättringar som Integrationsverket ger i en rapport till regeringen.

Integrationsverket har, efter att från många håll ha fått rapporter om brister och problem på tolkmarknaden, undersökt myndigheters användning av tolk, de anlitade tolkarnas kompetens i förhållande till deras uppdrag samt tolkförmedlingarnas roll och behovet av tillsyn.

Integrationsverket har därefter i rapporten Tillgång till tolk – en samhälls-service föreslagit att ett sammanhållet regelverk för samhällets tolkservice upprättas och att kompetenskraven beskrivs i detta regelverk. Vidare föreslås att en utredning tillsätts för att se över tolkarnas utbildnings- och arbetsvillkor och att en obligatorisk registrering och tillsyn införs.

Utskottet anser att förslagen skyndsamt bör beredas i Regeringskansliet för att höja kvaliteten inom tolkservicen och förutsätter att så sker. Utskottet avstyrker motion 1999/2000:Sf627 (s).

Åtgärder mot rasism

Motioner

I motionerna 1999/2000:Sf640 yrkande 25 av Yvonne Ruwaida (mp) och 1998/99:Sf620 yrkande 10 av Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp) begärs tillkännagivanden om att rasistiskt och främlingsfientligt våld utgör ett hot mot demokratin och att förslagen i rapporten Rasistiskt och främlingsfientligt våld bör genomföras.

Utskottets bedömning

Under senare år har ett antal grova våldsbrott med rasistiska motiv uppmärksamats. Det rasistiska våldet ser ut att ha ökat men samtidigt har en stor folklig uppslutning mot rasism mycket påtagligt gjort sig hörd. Även polisen och andra myndigheter har gjort kraftsamlingar mot det rasistiska våldet. Skolan har också ofta medverkat i detta arbete.

Den princip som demokratin och rättssystemet i vårt land bygger på är respekten för människors lika värde. Det är utskottets bestämda uppfattning att samhället skall bekämpa förekomsten av handlingar som kränker denna princip. Det innebär att arbetet med att förebygga och motverka främlingsfientlighet, rasism och diskriminering är ett prioriterat område inom integrationspolitiken. Det är också utskottets uppfattning att arbetet med att värna tolerans och öppenhet och att bekämpa främlingsfientlighet måste bedrivas både ständigt och långsiktigt liksom på samhällets samtliga nivåer. Enligt utskottets mening är det emellertid viktigt att betona att kampen mot rasismen inte kan innefattas i en snäv ram av speciella åtgärder utan måste genomföra hela samhället, från den enskilda individens attityder och inställning till nationella handlingsplaner och förbud.

Redan år 1996 tillsatte regeringen en arbetsgrupp med uppgift att föreslå åtgärder för att motverka och förebygga rasistiskt och annat etniskt relaterat våld. I departementspromemorian Rasistiskt och främlingsfientligt våld (Ds 1998:35) lämnar arbetsgruppen en rad förslag vad gäller bl.a. den politiska nivåns roll, lagstiftningen samt rättsväsendets och skolans roll i arbetet med

att motverka rasism och främlingsfientlighet. Arbetsgruppen föreslår bl.a. att en nationell handlingsplan utformas för att främja ett brett och enhetligt förhållningssätt gentemot rasism och främlingsfientlighet och brottslighet med rasistiska och främlingsfientliga inslag. Ett antal av rapportens förslag har genomförts och andra förslag bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Bland annat mot bakgrund av vissa händelser med anknytning till s.k. mc-klubbar och rasistiska organisationers verksamhet tillsattes i augusti 1998 en parlamentarisk kommitté med uppgift att se över straffansvaret för organiserad brottslighet m.m. Enligt sina direktiv skall kommittén bl.a. överväga om det bör göras straffbart att aktivt delta i organisationer som har brottslighet som ett väsentligt inslag i sin verksamhet. Sådant aktivt deltagande kan t.ex. bestå i finansiering av organisationen, upplåtelse av lokal till denna eller aktivt stöd på annat sätt, dock inte enbart genom medlemskap. I det sammanhanget skall utredningen även överväga om den nuvarande bestämmelsen om hets mot folkgrupp är tillräcklig för att hindra rasistiska organisationer från att verka. Kommittén skall redovisa sitt uppdrag senast den 31 oktober 2000.

I polisväsendets regleringsbrev för år 2000 nämns bland uppdragen att Rikspolisstyrelsen som ett led i kampen mot brott med rasistiska, främlingsfientliga eller homofobiska inslag skall upprätta en strategi för att säkerställa att personalen har god kunskap om grunden för dessa brott och om situationen för de grupper som utsätts för dem.

Riksåklagaren har antagit ett handlingsprogram till ledning för åklagarväsendets insatser mot rasistisk och främlingsfientlig brottslighet. Handlingsprogrammet slår bl.a. fast att polis och åklagare skall ha ett nära samarbete när rasistisk eller främlingsfientlig brottslighet utreds. Alla dessa brott skall även behandlas med förtur av särskilda åklagare.

I detta sammanhang vill utskottet även peka på Integrationsverkets uppgifter. Verket skall ha det övergripande ansvaret för att verka för lika rättigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund samt förebygga och motverka diskriminering, främlingsfientlighet och rasism.

Medel för att bl.a. förebygga och motverka främlingsfientlighet och rasism anslås under anslaget B 3 Integrationsåtgärder inom utgiftsområde 8. Även ur Allmänna arvsfonden har utgivits stöd till bl.a. projekt med syfte att stärka ungdomars delaktighet och inflytande i samhället samt projekt för integration och mot främlingsfientlighet och rasism.

Regeringen avser att under våren presentera en nationell handlingsplan som behandlar frågor om rasism och främlingsfientlighet. Rapporten Rasistiskt och främlingsfientligt våld (Ds 1998:35) som nämns i motionerna kommer att finnas med i underlaget till handlingsplanen.

Utskottet anser att motionerna 1999/2000:Sf640 yrkande 25 (mp) och 1998/99:Sf620 yrkande 10 (mp) får anses i huvudsak tillgodosedda med det anförda. Motionerna avstyrks.

Motioner

Lennart Daléus m.fl. (c) begär i motion 1998/99:Sf608 yrkande 6 förslag om en samlad och heltäckande diskrimineringslagstiftning som också tar fasta på livet utanför arbetslivet. Motionärerna, som anser att lagen bör omfatta diskriminering på grund av etnicitet, handikapp, sexualitet och kön, avvisar särlösningar för enskilda grupper. DO:s roll bör också enligt motionärerna stärkas.

I motionerna 1998/99:Sf635 yrkandena 9 och 15 samt 1999/2000:Sf640 yrkandena 9 och 15 av Yvonne Ruwaida (mp) anförs att varje kommun bör ha minst en tjänsteman med uppgift att motverka diskriminering och rasism. Vidare anser motionären att det genom lag eller på annat sätt bör införas antidiskrimineringsklausuler i all offentlig upphandling. Brott mot dessa klausuler skall sanktioneras. I motionerna begärs tillkännagivanden om lokala DO och antidiskrimineringsklausuler.

Utskottets bedömning

Som utskottet uttalat i föregående avsnitt är grunden för demokratin och rättssystemet respekten för människors lika värde. Det innebär bl.a. att ingen skall missgynnas på grund av ursprung, etnisk tillhörighet eller kön. Principen om allas rätt till lika möjligheter oavsett ursprung eller etnisk tillhörighet tydliggörs i de övergripande målen för integrationspolitiken. Handlingar som kränker denna princip måste bekämpas både genom förändringar av lagar och regler och genom aktivt arbete med attitydförändringar inom samhällets alla delar.

I brottsbalken finns bestämmelser om olaga diskriminering och enligt skadeståndslagen kan någon som tillfogar annan lidande genom bl.a. olaga diskriminering bli ersättningskyldig.

Regeringen beslöt den 17 juni 1999 att tillkalla en särskild utredare med uppgift att göra en översyn av bestämmelsen om olaga diskriminering (dir. 1999:49). I uppdraget ingår också att göra en analys av rättsväsendets tillämpning av bestämmelsen. Utredaren skall ta ställning till om lagstiftningen om olaga diskriminering har en lämplig omfattning och utformning för att kunna utgöra ett effektivt medel mot diskriminering. I uppdraget ingår att överväga om ett förbud mot diskriminering kan upprätthållas mera effektivt om det sanktioneras på annat sätt än genom straff. Uppdraget skall redovisas senast den 30 april 2001.

Lagen (1999:130) om åtgärder mot etnisk diskriminering i arbetslivet, som trädde i kraft den 1 maj 1999, syftar till att främja etnisk mångfald i arbetslivet. Diskrimineringsgrunderna är ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung eller trosbekännelse och avser inte bara direkt utan även indirekt diskriminering. Förbuden omfattar hela anställningsförfarandet. Arbetsgivaren skall vidta aktiva åtgärder för att främja etnisk mångfald i arbetslivet. Denna skyldighet omfattar såväl arbetsförhållanden som rekrytering. Tillsynen av lagens efterlevnad utövas av DO och Nämnden mot diskriminering.

DO har, enligt lagen (1999:131) om Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, som huvuduppgift att motverka etnisk diskriminering i arbetslivet och inom andra samhällsområden. På regeringens uppdrag har DO utarbetat råd för hur det målinriktade arbetet skulle kunna se ut. Dessa råd har sammanställts i DO:s handbok för aktiva åtgärder.

Vid utskottets sammanträde den 7 mars i år informerades DO om verksamheten. Myndigheten har fått ökade resurser och den nya lagen om åtgärder mot diskriminering i arbetslivet har trätt i kraft. Antalet anmälningar om etnisk diskriminering i arbetslivet och inom andra områden har ökat under år 1999. Vad gäller lagstiftningen på området anförde DO bl.a. att utanför lagskyddet står t.ex. praktikanter och juridiska personer. Avslutningsvis angav DO att det är viktigt att arbetsgivare arbetar aktivt med etnisk mångfald och att det vore bra med ett heltäckande och likformigt lagskydd mot diskriminering.

Som ett led i genomförandet av artikel 13 om icke-diskriminering, som infördes i och med Amsterdamfördraget, har kommissionen lagt fram ett förslag till diskrimineringspaket. Vid ministerrådet för arbetsmarknadsfrågor och sociala frågor i slutet på november förra året presenterade kommissionen två förslag till direktiv. Det ena, om inrättande av allmänna ramar för likabehandling i arbetslivet, förbjuder diskriminering i samband med anställning. Det andra, genomförandet av principen om likabehandling av enskilda personer oavsett ras eller etniskt ursprung, rör endast diskriminering på grund av ras eller etniskt ursprung men omfattar ett större antal områden, t.ex. anställning, utbildning, tillhandahållande av varor och tjänster och socialt skydd. Kommissionens förslag om inrättandet av gemenskapens handlingsprogram mot diskriminering 2001–2006 syftar till att stödja och komplettera genomförandet av direktiven genom utbyte av erfarenheter samt spridning av bästa praxis på områden som ligger såväl inom som utanför lagstiftningen.

I samband med att bl.a. lagen om åtgärder mot etnisk diskriminering i arbetslivet antogs gjorde riksdagen ett tillkännagivande om att det bör genomföras ett utredningsarbete. I det arbetet bör på sikt övervägas möjligheterna att samordna denna lag med lagen om förbud mot diskriminering i arbetslivet av personer med funktionshinder och lagen om förbud mot diskriminering i arbetslivet på grund av sexuell läggning (prop. 1997/98:177, bet. 1998/99:AU4, rskr. 1998/99:140).

Utskottet anser, mot bakgrund härav och av att DO:s resurser ökat från och med år 2000, att motion 1998/99:Sf608 yrkande 6 (c) får anses tillgodosedd. Motionen avstyrks.

Riksdagen har tidigare avslagit yrkanden om lokala DO med motiveringen att inget hindrar kommunerna att själva inrätta funktioner liknande DO på lokal nivå (bet. 1997/98:SfU6). Utskottet vidhåller denna uppfattning.

Av proposition 1997/98:177 om åtgärder mot etnisk diskriminering i arbetslivet framgår att regeringen ansåg att antidiskrimineringsklausuler i och för sig kan vara av intresse i arbetet med att motverka etnisk diskriminering men att ytterligare överväganden måste göras. Utredningen om översyn av Nämnden för offentlig upphandling m.m. har genom tilläggsdirektiv i juni 1999 fått i uppdrag att analysera möjligheterna för den offentliga sektorn att

ta in s.k. antidiskrimineringsklausuler i upphandlingsavtal. Kommittén be- 1999/2000:SfU10
räknas avge sitt slutbetänkande den 31 december 2000.

Utskottet avstyrker med det anförda motionerna 1998/99:Sf635 yrkandena
9 och 15 (mp) samt 1999/2000:Sf640 yrkandena 9 och 15 (mp).

Utskottet hemställer

1. beträffande *lika skyldigheter*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. beträffande *mål och grunder i övrigt för integrationspolitiken*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Sf611 yrkandena 1 och 6, 1998/99:Sf635 yrkandena 1 och 2, 1998/99:A802 yrkande 12, 1999/2000:Sf607 yrkandena 1, 2 och 4, 1999/2000:Sf615 yrkande 1, 1999/2000:Sf617, 1999/2000:Sf623 yrkande 1, 1999/2000:Sf626 yrkande 1, 1999/2000:Sf637 yrkande 2, 1999/2000:Sf639 yrkande 1, 1999/2000:Sf640 yrkandena 1 och 2 samt 1999/2000:Sk692 yrkande 37,

res. 1 (m)

res. 2 (kd)

res. 3 (c)

res. 4 (fp)

res. 5 (mp)

3. beträffande *boende och delaktighet*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Sf608 yrkandena 1, 3 och 4, 1999/2000:Sf626 yrkande 4, 1999/2000:Sf637 yrkandena 1 och 3 samt 1999/2000:N271 yrkande 1,

res. 6 (c, mp)

res. 7 (fp)

4. beträffande *arbete och försörjning*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Sf634 yrkande 3, 1998/99:Sf635 yrkandena 20 och 21, 1999/2000:Sf633 samt 1999/2000:Sf640 yrkandena 20 och 21,

res. 8 (m, kd, fp)

res. 9 (mp)

5. beträffande *mångfaldsplaner*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Sf635 yrkande 14, 1999/2000:Sf632 och 1999/2000:Sf640 yrkande 14,

res. 10 (mp)

6. beträffande *invandrade kvinnor*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Sf609 och 1999/2000:Sf612,

res. 11 (v)

7. beträffande *Kistamodellen*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Sf608 yrkande 21,

8. beträffande *begreppet invandrare*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Sf608 yrkande 7, 1999/2000:Sf607 yrkande 3 och 1999/2000:Sf637 yrkande 7,

res. 12 (c)

9. beträffande *invandrarrepresentation*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Sf635 yrkande 7,

res. 13 (mp)

10. beträffande *integration och återvandring*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Sf635 yrkande 23 och
1999/2000:Sf640 yrkande 23,

res. 14 (mp)

11. beträffande *forskning*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Sf635 yrkande 5,

res. 15 (mp)

12. beträffande *äldreomsorg*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Sf635 yrkande 17,

res. 16 (kd, mp)

13. beträffande *tolk*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Sf627,

14. beträffande *åtgärder mot rasism*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Sf620 yrkande 10 och
1999/2000:Sf640 yrkande 25,

res. 17 (mp)

15. beträffande *diskrimineringslagstiftning*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Sf608 yrkande 6,

res. 18 (kd, c)

16. beträffande *lokala diskrimineringsombudsmän m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Sf635 yrkandena 9 och 15
och 1999/2000:Sf640 yrkandena 9 och 15.

res. 19 (mp)

Stockholm den 28 mars 2000

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Berit Andnor

I beslutet har deltagit: Berit Andnor (s), Bo Könberg (fp), Maud Björnemalm (s), Anita Jönsson (s), Ulla Hoffmann (v), Mariann Ytterberg (s), Gustaf von Essen (m), Lennart Klockare (s), Fanny Rizell (kd), Göran Lindblad (m), Kerstin-Maria Stalin (mp), Birgitta Carlsson (c), Mona Berglund Nilsson (s), Cecilia Magnusson (m), Björn Leivik (m), Kalle Larsson (v) och Magda Ayoub (kd).

1. Mål och grunder i övrigt för integrationspolitiken (mom. 2)

Gustaf von Essen, Göran Lindblad, Cecilia Magnusson och Björn Leivik (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som i avsnittet Mål och grunder för integrationspolitiken börjar med "En förutsättning" och slutar med "Motionerna avstyrks" bort ha följande lydelse:

Den segregation som präglar kanske framför allt storstäderna är allvarlig. Det handlar om en sammanfallande ekonomisk, social, demografisk och etnisk segregation. För att lösa problemen med segregation, maktlöshet och utanförskap är det enligt utskottets mening nödvändigt att dels bryta bidragsberoendet och dels skapa mer konkurrens, öppenhet och flexibilitet i samhällsekonomin, dels skapa förutsättningar för trygga liv i miljöer utan brottslighet och med fungerande sociala nätverk. Problemen med den negativa segregationen beror till stor del på bristande delaktighet. Genom att behövas, att ha möjlighet att arbeta, starta och driva företag och ta ansvar för sig och sin familj är det också möjligt att känna samhällelig delaktighet.

Språket är avgörande och är enligt utskottets mening en av hörnstenarna för samhällsaktivitet och sociala relationer. I stället för dagens svenskundervisning för invandrare (sfi) bör ett checksystem införas. Genom ett sådant system ges individen makt och möjlighet att, utifrån sina egna behov, hitta en utbildning som passar.

Utskottet anser att Sverige bättre måste ta till vara kunskaper och utbildning som invandrade personer har med sig. Det är också utskottets uppfattning att nya vägar måste prövas. Till exempel har nätverk av s.k. multikulturella högteknologiska inkubatorer givit goda resultat utomlands.

Valfriheten måste öka i kombination med en resursöverföring direkt riktad mot utsatta grupper genom en individuell kompetensutvecklingspeng. På så vis kan individen själv efterfråga de tjänster som han eller hon anser sig behöva.

Den nuvarande politiken, där människor görs till klienter har misslyckats. Om ambitionen är att åstadkomma verklig solidaritet bör också de som har det sämst ställt ges möjligheten att åter ta makten över sina liv. Om vi låter alla människor som kan och vill arbeta få möjligheter till en egen försörjning, kommer vi också att ha betydligt större förutsättningar att visa stor solidaritet med de människor som av olika skäl misslyckas. Endast genom en god tillväxt där fler har jobb och kan försörja sig kan samhället ta ett riktigt solidariskt ansvar.

Målen för integrationspolitiken är bl.a. lika rättigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund. För att understryka att alla omfattas av lika skyldigheter liksom av lika rättigheter har utskottet under moment 1 enhälligt föreslagit ett tillkännagivande om att i målen och grunderna för integrationspolitiken bör även införas att alla har lika skyldigheter.

Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *mål och grunder i övrigt för integrationspolitiken* att riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Sf611 yrkandena 1 och 6, 1998/99:A802 yrkande 12, 1999/2000:Sf607 yrkandena 1, 2 och 4, 1999/2000:Sf617 och 1999/2000:Sk692 yrkande 37 samt med anledning av motionerna 1999/2000:Sf615 yrkande 1, 1999/2000:Sf626 yrkande 1, 1999/2000:Sf637 yrkande 2 och 1999/2000:Sf639 yrkande 1 samt med avslag på motionerna 1998/99:Sf635 yrkandena 1 och 2, 1999/2000:Sf623 yrkande 1 och 1999/2000:Sf640 yrkandena 1 och 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Mål och grunder i övrigt för integrationspolitiken (mom. 2)

Fanny Rizell och Magda Ayoub (båda kd) anser

dels att den del av utskottets yttrande som i avsnittet Mål och grunder för integrationspolitiken börjar med ”En förutsättning” och slutar med ”Motionerna avstyrks” bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening beror problemen med den negativa segregationen till stor del på bristande delaktighet. Den enda möjligheten till verklig delaktighet är att behövas – att ha ett jobb, att kunna ta ansvar för sina barn och att delta i samhällsdebatten.

Utskottet vill betona att för ett levande mångkulturellt samhälle krävs en gemensam etisk grund som respekteras av både majoritetsbefolkning och minoritetsgrupper. Det svenska kulturarvet med rötter i västerländsk humanism och kristen etik har enligt utskottets mening bidragit till en lagstiftning och rättstradition som kan utgöra en stabil grund för ett mångkulturellt samhälle. En del av denna etiska grund är just respekten för andra individers och gruppers särdrag.

Målen för integrationspolitiken är bl.a. lika rättigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund. För att understryka att alla omfattas av lika skyldigheter liksom av lika rättigheter har utskottet under moment 1 enhälligt föreslagit ett tillkännagivande om att i målen och grunderna för integrationspolitiken bör även införas att alla har lika skyldigheter.

Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *mål och grunder i övrigt för integrationspolitiken* att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:Sf626 yrkande 1 och 1999/2000:Sf639 yrkande 1 samt med anledning av motionerna 1998/99:Sf611 yrkandena 1 och 6, 1998/99:A802 yrkande 12, 1999/2000:Sf607 yrkandena 1, 2 och 4, 1999/2000:Sf615 yrkande 1, 1999/2000:Sf617, 1999/2000:Sf637 yrkande 2 och 1999/2000:Sk692 yrkande 37 samt med avslag på motionerna 1998/99:Sf635 yrkandena 1 och 2, 1999/2000:Sf623 yrkande 1 och 1999/2000:Sf640 yrkandena 1 och 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Birgitta Carlsson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som i avsnittet Mål och grunder för integrationspolitiken börjar med "En förutsättning" och slutar med "Motionerna avstyrks" bort ha följande lydelse:

Den traditionella invandrarpolitiken har i flera avseenden försvårat för invandrade svenskar att försörja sig själva och bli en del i samhället. Rådande system kan ibland ha karaktären av s.k. strukturell diskriminering. Traditioner och vissa arbetssätt kan innebära att vissa personer missgynnas på ett systematiskt sätt. Enligt utskottets mening har politiken riktat sig till invandare som grupp och inte som enskilda individer med olika bakgrund och förutsättningar. Politiken har inte givit människor lika möjligheter att utveckla sitt eget liv.

Utskottet anser att regler på arbetsmarknaden, attityder inom arbets- och näringsliv samt en stelbent arbetsmarknadspolitik har gjort att utrikes födda inte kommer in på arbetsmarknaden i samma utsträckning som inrikes födda, vilket ytterligare försvårat för många människor att verka i samhället på lika villkor.

Det är utskottets uppfattning att segregation mellan familjer i skilda miljöer, mellan rika och fattiga eller mellan hög- och lågutbildade är ett problem oavsett om den har etnisk eller kulturell grund. Det skapar myter och minskar förståelsen för andra människors situation. Det är därför enligt utskottets mening viktigt att bryta den påtvingade segregationen. Diskriminering har grundat ett demokratiskt, ekonomiskt och socialt utanförskap som måste brytas med lagstiftningsmässiga åtgärder och med attitydförändringar inom t.ex. arbetslivet.

Integrationspolitiken måste bygga på möjligheter till ett större eget ansvarstagande över privatlivet och över gemensamma angelägenheter. Förmynderi och översitteri från majoritetssamhället måste brytas.

För att skapa en positiv trend är det viktigt att all form av diskriminering motverkas. Det är många barriärer som måste brytas innan alla människor har lika möjligheter till arbete, företagande och egen försörjning.

Målen för integrationspolitiken är bl.a. lika rättigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund. För att understryka att alla omfattas av lika skyldigheter liksom av lika rättigheter har utskottet under moment 1 enhälligt föreslagit ett tillkännagivande om att i målen och grunderna för integrationspolitiken bör även införas att alla har lika skyldigheter.

Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *mål och grunder i övrigt för integrationspolitiken* att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Sf637 yrkande 2 och med anledning av motionerna 1998/99:Sf611 yrkandena 1 och 6, 1998/99:A802 yrkande 12, 1999/2000:Sf607 yrkandena 1, 2 och 4, 1999/2000:Sf615 yrkande 1, 1999/2000:Sf617, 1999/2000:Sf626 yrkande 1, 1999/2000:Sf639 yrkande 1 och 1999/2000:Sk692 yrkande

37 samt med avslag på motionerna 1998/99:Sf635 yrkandena 1 och 2, 1999/2000:Sf623 yrkande 1 och 1999/2000:Sf640 yrkandena 1 och 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

1999/2000:SfU10

4. Mål och grunder i övrigt för integrationspolitiken (mom. 2)

Bo Könberg (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som i avsnittet Mål och grunder för integrationspolitiken börjar med "En förutsättning" och slutar med "Motionerna avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet beklagar att de senaste åren alltmer har präglats av uppgivenhet inför segregationen. Stora svårigheter finns och avståndet växer mellan landets majoritetsbefolkning och de nya minoriteterna. Integrationspolitiken måste förändras på så sätt att förmynderiet och bidragsberoendet bryts. Utskottet anser att en ny integrationspolitik måste bygga på de nya invånarnas initiativ och ansvarstagande. Det krävs en öppen dialog med landets nya invånare. Enligt utskottets mening måste man utgå från och satsa på individen och den lilla fristående lokala gruppen om man vill skapa förutsättningar för arbete och bryta människors vanmakt.

Målen för integrationspolitiken är bl.a. lika rättigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund. För att understryka att alla omfattas av lika skyldigheter liksom av lika rättigheter har utskottet under moment 1 enhälligt föreslagit ett tillkännagivande om att i målen och grunderna för integrationspolitiken bör även införas att alla har lika skyldigheter.

Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *mål och grunder i övrigt för integrationspolitiken*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Sf615 yrkande 1 och med anledning av motionerna 1998/99:Sf611 yrkandena 1 och 6, 1998/99:A802 yrkande 12, 1999/2000:Sf607 yrkandena 1, 2 och 4, 1999/2000:Sf617, 1999/2000:Sf626 yrkande 1, 1999/2000:Sf637 yrkande 2, 1999/2000:Sf639 yrkande 1 och 1999/2000:Sk692 yrkande 37 samt med avslag på motionerna 1998/99:Sf635 yrkandena 1 och 2, 1999/2000:Sf623 yrkande 1 och 1999/2000:Sf640 yrkandena 1 och 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. Mål och grunder i övrigt för integrationspolitiken (mom. 2)

Kerstin-Maria Stalin (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som i avsnittet Mål och grunder för integrationspolitiken börjar med "En förutsättning" och slutar med "Motionerna avstyrks" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är Sverige i dag ett mångkulturellt samhälle. Inte förrän man lyckats med integrationen av de nya medborgarna kan man tala om det mångkulturella samhället. Det mångkulturella samhället måste re-

spektera allas lika värde och ha en gemensam etisk grund och tolerans i ett gemensamt rättssystem, som respekteras av alla. Utskottet anser att diskussionen om denna etiska grund bör främjas och rättssystemet snarast förändras så att det uppfattas som moraliskt riktigt och respekteras av alla.

Målen för integrationspolitiken är bl.a. lika rättigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund. Enligt utskottets mening är det avgörande för integrationen att de som invandrat har samma rättigheter och skyldigheter som befolkningen i övrigt. För att understryka att alla omfattas av lika skyldigheter liksom av lika rättigheter har utskottet under moment 1 enhälligt föreslagit ett tillkännagivande om att i målen och grunderna för integrationspolitiken bör även införas att alla har lika skyldigheter.

De tidigare målen för invandrapolitiken – jämlikhet, valfrihet och samverkan – bör även fortsättningsvis kunna utgöra en grund för integrationspolitiken. Enligt utskottets mening bör integrationspolitiken delas upp i tre delar: dels invandrapolitiken, som avser de första åren i Sverige, dels förändringar i samhällspolitiken som möjliggör ett mångkulturellt samhälle med ett jämbördigt deltagande, dels ett åtgärdsprogram för att komma till rätta med de problem som tidigare invandrapolitik har åstadkommit.

Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. *beträffande mål och grunder i övrigt för integrationspolitiken*

att riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Sf635 yrkandena 1 och 2 samt 1999/2000:Sf640 yrkandena 1 och 2 samt med avslag på motionerna 1998/99:Sf611 yrkandena 1 och 6, 1998/99:A802 yrkande 12, 1999/2000:Sf607 yrkandena 1, 2 och 4, 1999/2000:Sf615 yrkande 1, 1999/2000:Sf617, 1999/2000:Sf623 yrkande 1, 1999/2000:Sf626 yrkande 1, 1999/2000:Sf637 yrkande 2, 1999/2000:Sf639 yrkande 1 och 1999/2000:Sk692 yrkande 37 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

6. Boende och delaktighet (mom. 3)

Kerstin-Maria Stalin (mp) och Birgitta Carlsson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som under avsnittet Boende och delaktighet börjar med ”Utskottet kan” och slutar med ”och avstyrks” bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening måste en utgångspunkt för integrationspolitiken vara att den enskilda människan är medveten om och tar ansvar för sina rättigheter och skyldigheter. Utskottet anser att varje vuxen har ett ansvar för att bidra till barnens demokratiska fostran. Även skolan bör ha ett ansvar som förmedlare av humanistiska värden. Det krävs emellertid statliga, kommunala och lokala insatser som komplement. Bland annat när det gäller ungdomar bör extra åtgärder sättas in i syfte att motverka segregation. Det kan vara t.ex. utökade internationella studier i skolan, främjande av aktiv tvåspråkighet och ökad mångkulturell kompetens hos fritidsledare, lärare och personal vid ungdomsmottagningarna liksom att de statliga bidragen till organisation-

er för invandrarungdomar bibehålls. Det kan även behövas extra stöd till föräldrar med ungdomar som fastnat i rasistiska och nazistiska miljöer.

Utskottet anser att man i utsatta bostadsområden bör inleda försök med lokal självstyrelse och att utgångspunkten för den gemensamma verksamheten bör vara att brukarna ges ett direkt inflytande och ansvar. Ansvar och beslut bör kunna ligga hos brukarna när det gäller t.ex. idrottsanläggningar, fritidslokaler, skola, vård och omsorg.

Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *boende och delaktighet*

att riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Sf608 yrkandena 1, 3 och 4 samt 1999/2000:Sf637 yrkandena 1 och 3 samt med avslag på motionerna 1999/2000:Sf626 yrkande 4 och 1999/2000:N271 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

7. Boende och delaktighet (mom. 3)

Bo Könberg (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som under avsnittet Boende och delaktighet börjar med ”Utskottet kan” och slutar med ”och avstyrks” bort ha följande lydelse:

En framåtsträvande politik bör låta människor ta makten över sin egen tillvaro. Inga vägar skall stängas på grund av bakgrund, etnisk tillhörighet eller bostadsort. Utskottet menar att olikheter ger styrka och att människor måste ha makt över sin tillvaro och sina liv. Detta kan uppnås genom bl.a. kommundelningar, utvecklade stadsdelsnämnder samt konkurrensneutrala system som främjar valfrihet till skolor och omsorg. Enligt utskottets mening är gemensamma grundläggande värderingar såsom demokrati, jämställdhet och tolerans och ett gemensamt språk nödvändigt för att bygga broar mellan människor.

Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *boende och delaktighet*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:N271 yrkande 1 och med avslag på motionerna 1998/99:Sf608 yrkandena 1, 3 och 4, 1999/2000:Sf626 yrkande 4 samt 1999/2000:Sf637 yrkandena 1 och 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

8. Arbete och försörjning (mom. 4)

Bo Könberg (fp), Gustaf von Essen (m), Fanny Rizell (kd), Göran Lindblad (m), Cecilia Magnusson (m), Björn Leivik (m) och Magda Ayoub (kd) anser

dels att den del av utskottets yttrande som under avsnittet Arbete och försörjning börjar med "Det svåra" och slutar med "och avstyrks" bort ha följande lydelse:

För att komma till rätta med problemet för många invandrade personer att komma in på arbetsmarknaden måste floran av arbetsmarknadsåtgärder stramas åt kraftigt och en rad krångliga företagsstöd tas bort samtidigt som kvaliteten i arbetsmarknadsåtgärderna höjs. Detta kan, enligt utskottets mening, ske genom myndighetssamverkan och genom att varje arbetssökande får en praktiskt fungerande individuell plan. Varje åtgärd måste vara en del av denna plan, som skall ge den arbetslöse en verklig chans att själv finna sin väg in på arbetsmarknaden. Regeringen bör återkomma med förslag i denna riktning.

Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *arbete och försörjning*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Sf634 yrkande 3 och med avslag på motionerna 1998/99:Sf635 yrkandena 20 och 21, 1999/2000:Sf633 och 1999/2000:Sf640 yrkandena 20 och 21 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

9. Arbete och försörjning (mom. 4)

Kerstin-Maria Stalin (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som under avsnittet Arbete och försörjning börjar med "Det svåra" och slutar med "och avstyrks" bort ha följande lydelse:

Arbetslösheten hos och diskrimineringen av invandrare måste bekämpas. Enligt utskottets mening är det viktigt att invandrade personers kompetens, resurser och kunskaper tas till vara. Detta kan ske bl.a. genom att småföretagandet stimuleras, att åtgärder vidtas för bättre information och att långivningen underlättas. Det bör också finnas informationsbyråer och hållas starta-eget-kurser. Inte minst viktigt är det att man underlättar för invandrare att överföra examina genom speciellt riktade kompletteringskurser eller genom differentierad flyktintroduktion. Utskottet anser att det bör tillsättas en utredning som i samråd med invandrarorganisationerna tar fram förslag till temporära åtgärder i syfte att ta bort de hinder som finns för eget företagande. Regeringen bör därefter återkomma med förslag till sådana åtgärder.

Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *arbete och försörjning*

att riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Sf635 yrkandena 20 och 21 och 1999/2000:Sf640 yrkandena 20 och 21 samt med avslag på

motionerna 1998/99:Sf634 yrkande 3 och 1999/2000:Sf633 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

1999/2000:SfU10

10. Mångfaldsplaner (mom. 5)

Kerstin-Maria Stalin (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som under avsnittet Mångfaldsplaner börjar med Redan i” och slutar med ”Motionerna avstyrks” bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning bör den offentliga sektorn och alla kommuner gå före och upprätta integrationsprogram för invandrare. Den offentliga sektorn, kommunerna och företag med mer än tio anställda bör ha integrationsprogram för invandrare på samma sätt som man har jämställdhetsprogram för en bättre representation av kvinnor. Inom de kommunala verksamheterna bör målsättningen vara att få en personalprofil som motsvarar den etniska sammansättningen i kommunen. Regeringen bör återkomma med förslag till åtgärder, antingen genom stegvisa förändringar eller generella regler som omfattar alla.

Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *mångfaldsplaner*

att riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Sf635 yrkande 14 och 1999/2000:Sf640 yrkande 14 samt med avslag på motion 1999/2000:Sf632 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

11. Invandrade kvinnor (mom. 6)

Ulla Hoffmann och Kalle Larsson (båda v) anser

dels att den del av utskottets yttrande som under avsnittet Invandrade kvinnor börjar med ”Den svenska” och slutar med ”och avstyrks” bort ha följande lydelse:

Den grupp som diskrimineras, marginaliseras och osynliggörs mest av alla på arbetsmarknaden i dag är kvinnor med utländsk bakgrund. Enligt utskottet fordras förutom ett könsperspektiv i arbetsmarknads- och integrationspolitiken ett helhetsgrepp med samordnade insatser för att bryta invandrade kvinnors underordning och utanförskap. Kvinnan bör erbjudas ett introduktionsprogram som tar fasta på de resurser hon har, där språkundervisning och praktik knyter an till livserfarenheter, utbildning och yrkesbakgrund. För att motverka diskriminering av kvinnor med utländsk bakgrund på arbetsmarknaden är enligt utskottets mening mångfaldsplaner med könsperspektiv och jämställdhetsplaner samt antidiskrimineringsklausuler viktiga hjälpmedel.

Utskottet anser att regeringen bör återkomma med ett handlingsprogram för invandrade kvinnors integration.

Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *invandrade kvinnor*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Sf612 och med avslag på motion 1998/99:Sf609 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

12. Begreppet invandrare (mom. 8)

Birgitta Carlsson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som under avsnittet Begreppet invandrare börjar med ”Uttrycket invandrare” och slutar med ”Motionen avstyrks” bort ha följande lydelse:

Begreppet invandrare som det används i dag underförstår en grupp med gemensamma kännetecken och en samhörighet skild från svenskar. Enligt utskottets mening löser man inte de problem som detta begrepp medför genom att införa ett nytt begrepp, ”personer med utländsk bakgrund”. Personer som lever och är födda i Sverige skall anses som svenskar i lagar och förordningar. Något nytt begrepp, som föreslås i departementspromemorian Begreppet invandrare – användningen i lagar och förordningar (Ds 1999:48), behöver enligt utskottets uppfattning inte införas. När det gäller invandrarbegreppet i statistiken finns i dag inte någon enhetlig definition. I vissa fall räknas de som har minst en förälder född utomlands och i vissa fall de som själva invandrat. Statistiken ger därmed ofta en missvisande bild. Utskottet anser att regeringen bör göra en översyn av all tillgänglig statistik inom alla områden och klarlägga bakgrunden och behovet av statistikuppgifterna.

Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *begreppet invandrare*

att riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Sf608 yrkande 7 och 1999/2000:Sf637 yrkande 7 samt med avslag på motion 1999/2000:Sf607 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

13. Invandrarrepresentation (mom. 9)

Kerstin-Maria Stalin (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som under avsnittet Invandrarrepresentation börjar med ”Frågan om” och slutar med ” yrkande 7 (mp)” bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det angeläget att partierna tar ett större ansvar för att få in invandrare i politiken och i de beslutande församlingarna. I de statliga utredningarna är invandrare underrepresenterade som ledamöter, tjänstemän och experter. Detta är enligt utskottets uppfattning olyckligt. Utskottet anser att invandrankollektivet bör användas som en resurs i olika offentliga utredningar. Antingen bör de vara med som experter eller bör

utredningarna arbeta i samråd med invandrargruppen. Regeringen bör återkomma med förslag i denna riktning.

Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *invandrarrepresentation*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Sf635 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

14. Integration och återvandring (mom. 10)

Kerstin-Maria Stalin (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som under avsnittet Integration och återvandring börjar med ”I den” och slutar med ”yrkande 23 (mp)” bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening skapar en god integration också förutsättningar för den som vill att återvända. Utskottet vill markera att det absolut inte får förekomma att stat och kommun indirekt utövar påtryckningar på invandrare för att återvända. Utskottet anser att regeringen bör återkomma med förslag som syftar till att förhindra sådana påtryckningar och med lagförslag om återvändandes rätt att åter komma till Sverige.

Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *integration och återvandring*

att riksdagen bifall till motionerna 1998/99:Sf635 yrkande 23 och 1999/2000:Sf640 yrkande 23 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

15. Forskning (mom. 11)

Kerstin-Maria Stalin (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som under avsnittet Forskning börjar med ”Det är” och slutar med ”avstyrker motionen” bort ha följande lydelse:

Utskottet kan konstatera att det i dag finns mycket lite information om invandrargruppers situation. Det saknas både forskning, djupstudier och statistik. Det är därför enligt utskottets uppfattning viktigt att ta del av forskningen och den diskussion om ett mångkulturellt samhälle som finns i andra länder. Staten bör också anvisa medel för forskning om det mångkulturella samhället. I all social forskning bör det enligt utskottet ingå ett invandrar-, köns- och handikapperspektiv. Regeringen bör återkomma med förslag härom.

Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *forskning*
att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Sf635 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

16. Äldreomsorg (mom. 12)

Fanny Rizell (kd), Kerstin-Maria Stalin (mp) och Magda Ayoub (kd) anser

dels att den del av utskottets yttrande som under avsnittet Äldreomsorg börjar med "I Bemötandeutredningens" och slutar med "Motionen avstyrks" bort ha följande lydelse:

I framtiden kommer många människor som kommit till Sverige i vuxen ålder att behöva sjukvård och äldreboende. Vissa kanske aldrig lärt sig svenska och vissa kanske tappar svenskan när de blir äldre. En mångkulturell kompetens måste därför skapas inom vård och omsorg för att där möta problem med invandrare som inte kan svenska. Utskottet anser att detta bäst sker genom invandrarrepresentation inom vårdpersonalen. Regeringen bör återkomma med förslag till åtgärder för att möta dessa behov.

Vad utskottet anför bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 12 bort ha följande lydelse:

12. beträffande *äldreomsorg*
att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Sf635 yrkande 17 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

17. Åtgärder mot rasism (mom. 14)

Kerstin-Maria Stalin (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som under avsnittet Åtgärder mot rasism börjar med "Under senare" och slutar med "Motionerna avstyrks" bort ha följande lydelse:

Rasistiskt och främlingsfientligt våld utgör enligt utskottet ett hot mot demokratin. Vi måste ha en skola där elever och lärare förstår att respektera alla människors lika värde liksom en polis och ett rättsväsende som aktivt jobbar för att kartlägga och motverka rasistiska och främlingsfientliga yttringar. Utskottet anser att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med förslag enligt rapporten Rasistiskt och främlingsfientligt våld.

Vad utskottet anför bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 14 bort ha följande lydelse:

14. beträffande *åtgärder mot rasism*
att riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Sf620 yrkande 10 och 1999/2000:Sf640 yrkande 25 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

Fanny Rizell (kd), Birgitta Carlsson (c) och Magda Ayoub (kd) anser

dels att den del av utskottets yttrande som under avsnittet Etnisk diskriminering börjar med ”Som utskottet” och slutar med ”Motionen avstyrks” bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att diskrimineringslagstiftningen bör skärpas. Särlösningar för enskilda grupper är enligt utskottets mening inte en bra lösning. Det behövs i stället en samlad och heltäckande diskrimineringslagstiftning som också tar fasta på livet utanför arbetslivet. Lagen bör omfatta diskriminering på grund av etnicitet, handikapp, sexualitet och kön. DO:s roll bör också enligt utskottets mening stärkas. Regeringen bör återkomma med förslag till en samlad lagstiftning.

Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 15 bort ha följande lydelse:

15. beträffande *diskrimineringslagstiftning*
att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Sf608 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

19. Lokala diskrimineringsombudsmän m.m. (mom. 16)

Kerstin-Maria Stalin (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som under avsnittet Etnisk diskriminering börjar med ”Riksdagen har” och slutar med ”och 15 (mp)” bort ha följande lydelse:

I dag är det många människor som känner sig svikna av att DO inte har tillräckliga resurser för att hjälpa till. En komplettering av DO på kommunal nivå är därför enligt utskottets uppfattning nödvändig för att de som känner sig diskriminerade skall få det stöd och den hjälp de har rätt till. Utskottet anser att varje kommun bör ha minst en tjänsteman med uppgift att motverka diskriminering och rasism inom kommunen och dess verksamheter.

På arbetsmarknaden och inom företag måste man uppmärksamma problemet med diskriminering. För att stimulera till ett förändrat beteende anser utskottet att det genom lag eller på annat sätt i all offentlig upphandling bör införas s.k. antidiskrimineringsklausuler. Brott mot dessa klausuler bör sanktioneras, t.ex. genom hävning av avtalet eller skadestånd.

Utskottet anser att regeringen bör återkomma med förslag om lokala DO och antidiskrimineringsklausuler.

Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 16 bort ha följande lydelse:

16. beträffande *lokala diskrimineringsombudsmän m.m.*
att riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Sf635 yrkandena 9 och 15 samt 1999/2000:Sf640 yrkandena 9 och 15 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

1. Mål och grunder i övrigt för integrationspolitiken (mom. 2)

Gustaf von Essen, Göran Lindblad, Cecilia Magnusson och Björn Leivik (alla m) anför:

Såväl regeringen i budgetpropositionen som utskottet i detta betänkande konstaterar att utvecklingen inom integrationsområdet för närvarande inte är tillfredsställande. Detta är en underdrift. Utvecklingen har inte varit tillfredsställande på många år. Dessvärre kommer den ej heller att bli bättre, snarare värre till följd av den politik som socialdemokraterna och deras stödpartier bedriver. Sverige behöver en politik som bryter utanförskap och maktlöshet, en politik som återger människor makten över sina liv. Den socialdemokratiska politiken har misslyckats grovt i detta avseende. Utanförskapet begränsas inte till att gälla personer som är nyanlända till Sverige utan omfattar långt fler än så. Utanförskapet består i en maktlöshet och hopplöshet; en maktlöshet därför att stela strukturer och regleringar gör det svårt att komma in på arbetsmarknaden och i samhällslivet i övrigt, och en hopplöshet därför att det sällan finns utsikter till förbättring. Vi moderater anser att situationen är så allvarlig att en omedelbar omläggning av politiken krävs.

Den segregation som präglar kanske framför allt våra storstäder är allvarlig. Det handlar om en sammanfallande ekonomisk, social, etnisk och demografisk segregation. Den socialdemokratiska integrationspolitiken har havererat. I stället för att skapa förutsättningar för människor att lyckas på egna meriter har man i decennier ägnat sig åt ett politiskt fixande där det personliga ansvarstagandet och engagemanget hållits tillbaka. För att åstadkomma verklig egenmakt måste alla politiska beslut fattas utifrån medborgarperspektivet. Så sker inte i dag. Karaktäristiskt för regeringens politik är i stället ovanifrånperspektivet, vilket manifesteras genom program och åtgärder som än mer låser fast strukturerna och ökar klyftan mellan dem som är en del av samhället och dem som mot sin vilja stängs ute.

Sverige har det största arbetslöshetsgapet mellan infödda och utomeuropeiska invandrare av alla industriländer. Detta kan inte förklaras med att svenskar skulle vara mer fördomsfulla. Sverige måste på ett bättre sätt kunna ta till vara kunskaper och utbildning hos dem som flyttar till vårt land. Vidare måste möjligheter skapas för ett varierat företagande. Beskattningen av tjänsteproduktion måste ses över. Regleringar och monopol måste avskaffas. Skatter och bidrag som begränsar den enskildes valfrihet måste avvecklas.

Det måste vara möjligt att leva ett tryggt liv. Ett starkare civilt samhälle måste ges möjlighet att växa fram. Ett spritt privat ägande motverkar förslumning av bl.a. bostadsområdena. Valfriheten är fundamental för möjligheten att kunna förfoga över sitt liv. Språket och utbildningen är ett par av nycklarna till samhället. Att behärska flera språk är en enorm tillgång. Sfi är ofta inte effektivt. Vi vill i stället se en utveckling mot att varje individ ges möjlighet att på den nivå som är aktuell skraddarsy sin egen kompletterande utbildning. Det slöseri med individuell kompetens som i dag äger rum är inte försvarbart. Då vi menar att individen bör stå i centrum menar vi också att

det när det är offentliga myndigheter inkopplade är dessa som skall anpassa sig efter vad den enskilda behöver, inte tvärtom. Med respekt för den enskilde finns det också utrymme för mångfald. Utskottet menar i sin bedömning att ”en lyckad integrationspolitik är avhängig den generella politik som förs i samhället”, samt bl.a. att staten kan ”stödja den individuella integrationsprocessen genom att föra en politik som ger individen förutsättningar att förverkliga sina mål i livet”. Utskottet konstaterar också att ”utvecklingen inom integrationsområdet för närvarande inte är tillfredsställande i förhållande till de mål som ställts upp”.

Mot denna bakgrund är det beklagligt att utskottet väljer att avstyrka motionerna och anse dem tillgodosedda. Det är förvisso glädjande att utskottsmajoriteten inte är tillfreds med dagens situation, men avsaknaden av konkreta förslag för att råda bot på detta faktum är för ett regeringsparti beklämnande. Det torde stå bortom allt tvivel att dagens politik inte förmår förändra situationen till det bättre för dem som berörs. Att hänvisa till storstadssatsningar och Blommanpengar som något slags lösning är svårbegripligt mot bakgrund av att det synes finnas viss förståelse för att det är den generella politiken som bör förändras. Dessa åtgärder står inte i någon överensstämmelse med de problem man i analysen säger sig vilja åtgärda. Vi menar att dagens politik inte ger individen bästa möjliga förutsättningar att förverkliga livsmål. Det är denna politik som måste förändras, och vi menar att den inriktning vi anvisar utgör ett bättre alternativ.

Vi moderater vill att varje individ skall ges möjlighet att efter sin förmåga förverkliga sina drömmar. De strukturella problem som har medfört arbetslöshet och utanförskap måste åtgärdas. Det är inte människovärdigt att förvisas till en tillvaro präglad av bidragsberoende och utanförskap; den sociala rörligheten är livsviktig för varje samhälle. Vi vill bryta det bidragsfinansierade utanförskapet. Det är helt orimligt att människor måste söka socialbidrag för att ha råd att betala skatt. Vi vill skapa ett starkare civilt samhälle där det blir naturligt för människor att bry sig om varandra och ta ansvar för varandra. Alla som vill och kan arbeta skall också ges förutsättningar för att försörja sig genom arbete.

2. Boende och delaktighet (mom. 3)

Fanny Rizell och Magda Ayoub (båda kd) anför:

Det finns i dag stora problem på bostadsmarknaden, framför allt för invandrade personer. Både privata och kommunala hyresvärdar nekar, med olika motiveringar, att hyra ut bostäder till invandrade personer. Integrationsverket eller motsvarande myndighet i kommunen bör därför enligt vår mening ha ansvar för att bl.a. bevaka att hyresvärdar inte bryter mot bestämmelserna om olaga diskriminering. Hyresvärdar och hyresgäster m.fl. intressenter kan samverka för trivsel och statushöjande åtgärder och för att utvecklingsgrupper och byaråd bildas. Möjliga vägar för finansiering av dessa nödvändiga förändringsprocesser är regionalpolitiska medel och EU-stöd. Det är också Kristdemokraternas uppfattning att man kan

motverka diskriminering och segregering i samhället genom att stärka den kristna grundsynen. 1999/2000:SfU10

Sammanfattning.....	1
Motioner	1
Motioner väckta under allmänna motionstiden 1998	1
Motioner väckta under allmänna motionstiden 1999	3
Utskottet	5
Mål och grunder för integrationspolitiken	5
Boende och delaktighet.....	10
Arbete och försörjning	14
Mångfaldsplaner	17
Invandrade kvinnor	18
Begreppet invandrare	20
Invandrarrepresentation	21
Integration och återvandring	22
Forskning	23
Äldreomsorg	24
Tolk.....	24
Åtgärder mot rasism.....	25
Etnisk diskriminering.....	27
Hemställan	30
Reservationer.....	32
Särskilda yttranden	44